

1. **POMOC** (2016) sb f

WN i A: pomoc (89), pomóc (8), pomóc (3), pomóc (1); pomóc *BiałKat*; pomoc : pomóc *OrzQuin* (2:1); pomoc : pomóc : pomóc : pomóc *Oczko* (7:6:3:1); w pozostałych formach: pomoc- (153), pomóc- (2) *KochPieś*, *KochSob*, pomóc- (1); pomoc- : pomóc- *Oczko* (4:1).

sg N pomoc (121). ◇ G pomocy (479). ◇ D pomocy (126). ◇ A pomoc (766). ◇ I pomocą (393), pomocu (1); -ą : -u *LibLeg* (6:1). ◇ L pomocy (67). ◇ V pomocy (2). ◇ pl N pomocy (4). ◇ G pomocy (14). ◇ A pomocy (21). ◇ I pomocami (18); -ami (16), -(a)mi (2). ◇ L pomocach (4); -ach (2), -(a)ch (2).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI* (dwa z niżej notowanych przykładów) – XVIII w.

1. *Wsparcie w potrzebie, wspomóżenie, ratunek; współdziałanie; auxilium Miech, Vulg, Mącz, PolAnt, Modrz, Calep, JanStat, Cn; adiutorium Miech, HistAl, Vulg, Mącz, Calep, Cn; ops Mącz, Modrz, JanStat, Cn; subsidium Miech, Mącz, Calep; iuvamen, suppetiae Mącz, Calep, Cn; praesidium Modrz, JanStat, Cn; adiuventum Mącz, Cn; iuvamentum Mącz; adminiculum, adiutus, auxiliatus Cn* (2010) : *BierEz* O4; co śprzykładu rychley yemu verząc obaczyłz yakyey yełth tą panna pomoczy *PatKaz III* 151v; *KlerPow* 10; nalał Cufzką ślamotrzeczego wkarczmie mnymayancz bi kogo dobrego prośchil go [...] abi mu pomogl gonicz ślodziey czo mu pienyandze pobrali alie śzie Cufzka wimuwil śpomoczi *LibLeg* 1543/67; *RejRozm* 400; *RejKup* p3v, r5; *GliczKsiąż* A3 [3 r.]; BOże [...] Do ciebie w trudnoścích nállfych mułiemy o pomoc/ Bo niśkąd rátunku śwego ználeś nie moźemy *LubPs* M3v; *Odpułty/ czyścycz/ śłába pomoc. RejWiz* 159v *marg* [*idem* Cc8], 175, Cc8; *RejZwierz* 70v; *BibRadz* *4v, *5v, 2.*Mach* 8/19, II 12a *marg*, 12b *marg*; *Rzekł krol wefoły/ dobry iełt święty Marćin ku pomocy/ ále śkapy ná frymárku. BielKron* 162; *Węgrzy będąc zazdrościwi [...] śamifz podwiedli Wáláchy przeciw Polakom miałto pomocy. BielKron* 398v; [*Gliński*] vcźynił inśzą myśł mowiąc/ iż nie odłtąpimy od zamku do roku/ á do was żadney pomocy nie dopuśćimy *BielKron* 410v, 96v [2 r.], 240, 245, 305v [2 r.], 306 [2 r.]; *Auxiliaris amicus, Prziyaciel ku pomoci. Mącz* 22b; *Praesens Deus, Gotowy ku pomocy Bóg. Mącz* 431a, 55a, 179c, 222b, 223b, 278a (14); ktho práwi [*Plutarch*] cnotliwie á mądrze żywie/ ten w kącie nie łiedząc/ y przykłádem/ y pomocą vźyteczny ludziom być moźe *Górndworz* B; áby było iednemu káźdemu wolno/ [...] przeciwko mnie mowić/ w tym wśzytkim/ w czym mu łie ináčzey/ niź mnie/ będzie widziáło: bo to ia łobie/ zá iednę pomoc poczytác będą/ nierzkąc áby mię to obrázác miało. *Górndworz* V3; *RejPos* 165v; *RejZwierc* 31v; *Auxiliares* zową pomocniki/ ktorzy po śtronách woýłká łtoią w łwoiey śpráwie ku pomocy gotowi kiedy rołkażá *BielSpr* 10v, 63; *Oczko* 33; *SkarŻyw* A5, 253, 582; *KochPieś* 35; *ArtKanc* K7; *ActReg* 5, 150; *Calep* 24b, 119a, 573a, 1021a, 1034b; A to co? w wielkim łtráchu bydź obiemá námá? (–) W nędzy łápác pomocy/ w łczęśćiu przydźie łámá. *Górntroas* 37; *LatHar* 218, 219, 329; *WujNT Hebr* 4/16; *WysKaz* 12; będzie w mocy nállzey zá Dekretem tego Sėymu rułzyć woynę połpolitą: gđzieby tákowa nawálna potrzebá przyśłzá/ żeby pomoc vchwaloná nie mogłá temu dofyć vcźynić. *SarnStat* 124 [*idem* (2)] 298, 424, 984, 1173; Okrutnie káźdy vzywał łwey mocy, Mozny łłábfzego łkubł miałto pomocy. *KlonKr* A4; *PowodPr* 56, 57, 60; Y my ták łmutne y płáčzące ćieśzmy/ nie tylo łłowy/ ále pomocą iáką moźem *SkarKaz* 385b, 2a, 383b [2 r.], 633a; *GosłCast* 71; *PaxLiz* D2; [także do naprawy grobley, upustów winien się káźdy przyłóżyć tak groszem, jako i pomocą. *LustrMaz* I 84].

pomoc czego [= *co pomaga*] (28): NyeczniŹze odemnye dyalyeko pomoci mylofyerdzya fwego *BierRaj* 17v; Odwróciłeś pomocz miecza iego á nie dałeś iemu pomoci na walce. *WróbŻółt* 88/45; *ZapWar* 1548 nr 2668; *KuczBKat* 390, 395; *SkarŻyw* 3; rácz miłościwie to dáć [...] żebyśmy iey [błogosławionej Jagnieszki] modlitw pomoc/ przed twoim máieftatem (we wízelkich potrzebách/ przygodách/ fráfunkách/ y pokuľách náľzych) vczuli. *LatHar* 458. Cf »pomoc odjąć«, »pomoc uznać«, »pomocy używać«, *bez pomocy czego, z pomocą czego, za pomocą czego*.

pomoc czego [= *do czego*] (12): Vżyć fię dáł Mąľz święty/ dla czći Bożey rozľzerzenia y pomocy zbáwienia ludzkie⁸⁰. *SkarŻyw* 508, 460, 463 [2 r.], 542; tedy zá winę onéy pomocy zábićia ľzláchćicá/ káždy z nich ľtronie obráżonéy trzydzieści grzywien polńkich/ [...] zápláćić [ma] *SarnStat* 1173; *SkarKaz* 453a. Cf »być na pomocy«, »dawać pomoc«, »miewać pomoc«, »ku pomocy przywieść«.

pomoc do czego (31): *SkarŻyw* 3, 263; *GórnRozm* K2; Przeciwno Piątemu [przekazaniu grzechy]. MEzoboyľstwo/ ábo pomoc/ ábo rádá do nieg o [ľ]. *LatHar* 115; *SkarKaz* 121b, 278b, 316b; *VotSzl* Cv, D3v. Cf »pomoc czynić«, »dawać pomoc«, »miewać pomoc«, »ofiarować pomoc«, »pomocy potrzebować«, »przywieść na pomoc«, »wziąć na pomoc«.

pomoc od kogo (24): Sprawiedliwa pomoc moia od pana boga Ienże zbawia te ktorzy fá dobrego fercza. *WróbŻółt* 7/11; *LibLeg* 11/55v; *Leop Eccle* 4/1; *BielKron* 408v; niegodny był od kościoła pomocy/ ten ktory kościoły burzył/ y ľługi kościelne męczył. *SkarŻyw* 300; *SkarKaz* 382b. Cf »czekać pomocy«, »obiecować pomoc«, »pomocy potrzebować«, »prosić o pomoc«, »pomocy szukać«, »wzywać pomocy«. Cf też »pomoc dana«, »odnieść pomoc«, »przyjdzie pomoc«, »wziąć pomoc«, »żądać pomocy«.

pomoc z kogo, z czego (19): Nihil opis est in illis ad bene beateque vivendum, Zadney pomocy niemáľz z nich ku ľzczefliwemu żywotu/ Nic nie pomagáya ku ľzczefliwemu życiu. *Mącz* 266c; Y tak chwáľebnie dokonáli y po dziwnych mękách/ wieczną koronę odniefli: [...] ku przykľádu náľzemu/ y pomocy z modlitew ich S. zá námi grzeľznymi *SkarŻyw* 180, 293; Pomoc do czyľtości z poľtu. *SkarKaz* 121b; kto fię kiedy tákiemu krolowi poddał? Co zá obroná/ co zá pomoc z nie⁸⁰? *SkarKaz* 519b. Cf »miewać pomoc«.

pomoc komu, czemu [= *spoľeczności*] (245): *MiechGlab* 3; *LibLeg* 7/37v; Wezmi zbroię y tarczá (miły panie) á powľtań mnie na pomocz. *WróbŻółt* 34/2; B oy [lege: Bo i] Alľfur przilzedł ľnimi j ľtał fię na pomoc [sunt in adiutorium] linom Lotowym. *WróbŻółt* 82/9; MIEľiac tá Pľánetá wdzyęczna/ Ktorey daná tá moc wieczna/ By ľwiećilá iáľno w nocy/ Wľzemu ľwiátu ku pomocy. *RejWiz* A2; *RejAp* BB2; *RejPos* 54v, 334; *BudBib* 1.Mach 7/20; Przyczyniac Bog dość mężnych ku pomocy tobie/ Bierz ie Wielmożny panie do tey rády ľobie. *PaprpPan* Bv, H2; Tu ielť pomoc gotowa Chrześciánom/ kościoł Męczennikow/ woľľko weľelácych fię/ towarzyľstwo chwalácych Bogá. *SkarŻyw* 208, 278, 293, 303; *StryjKron* 672; *BielSen* 7; áni rozumielť/ iáko to wielka pomoc nieprzyiáćielowi/ kiedy fię poddány z pánem/ pan z poddánym domá niezgadza *OrzJan* 29, 109, 133; *KmitaSpit* Bv; Dla czegoż w ľtárym zakonie pośćili ludźie zá Saulá y ľyny iego siedm dni/ ielľi duľzy iego pomocy ľtáď nie było? *SkarKaz* 382a, 381b, 383a, 633b. Cf *pomoc przez co komu, fraza*, »brać na pomoc«, »być na pomocy«, »nająć na pomoc«, »pomocy potrzebować«, »prosić o pomoc«, »przybieżec na pomoc«, »przybyć na pomoc«, »przyciągnąć na pomoc«, »przyjechać na pomoc«, »przyść na pomoc«,

»przywieść na pomoc«, »stać ku pomocy«, »pomocy szukać«, »zdrowiu pomocy szukać«, »wziąć na pomoc«, »wzywać na pomoc«. Cf też »pomoc czynić«, »dawać pomoc«, »obiecować pomoc«, »pomoc odjąć«, »pomocą pomagać«, »posłać na pomoc«, »pomocy używać«.

pomoc przez co komu (1): to dzwonienie Kálíxtus Papież wstąpił/ dla pomocy przez modlitwę Chrześcijanom z Turkiem walczącym. *LatHar* 55. Cf też »dawać pomoc«.

pomoc k(u) czemu (25): Ku nábyciu práwey cnoty [...] wielki ieść przyłtęp y pomoc niemála ćwiczenie á wychowanie *GliczKsiąż* A3v; *Mącz* 266c, 436c; *RejZwierc* 187; Z rołkołźnego Ráiu wygnan á w rozliczne nędze poddan/ [...] K czemu nie było pomocy/ z żadnego człowieká mocy *ArtKanc* I3v. Cf »pomoc czynić«, »dawać pomoc«, »miewać pomoc«, »obiecować pomoc«, »prosić o pomoc«, »pomocy szukać«, »wziąć na pomoc«, »pomoc znaleźć«, »żądać pomocy«.

pomoc przeciw komu (107): Papież piłał do Szwancárow o pomoc przeciw luteryanom. *BielKron* 226; Kolomanus Krol Węgierki ziechał fie z Krolem Bolesławem w Spíłkiey ziemi/ [...] y pomoc ieden drugiemu przeciw swoim nieprzyacielom sobie przyrzekli *BielKron* 351, 210v, 232, 351, 365, 408v; *Mącz* 22b; pobory á pomoc przeciw nieprzyacielowi/ iefliby do te⁸⁰ przyłzło/ trzeba rołkázác. *ModrzBaz* 126; *SarnStat* 897, 1080. Cf *Zwroty*.

pomoc na kogo, na co (23): ktorego [cara *Temira*] był wywabił Vithold ksiązę Litewkie y Władziław krol polłki ku pomoci na krzyżaki. *MiechGlab* 30; Socius, Ut Socia arma, Pomoc ná woynę. *Mącz* 398a; *SkarŻyw* 263, 284 *marg*, 445 *marg*; (*marg*) Poćiechy ná śmierć (-) Ty poćiechy między innemi łą przednieyfe: [...] wykonanie tełtamentow: opátrzeie sierot ich: pomoc dułzom ich ná wypłácenie grzechow/ ábo karánia zá grzechy ich. *SkarKaz* 381b, 245b [2 r.]. Cf »dawać pomoc«, »miewać pomoc«, »odnieść pomoc«, »posłać o pomoc«, »prosić o pomoc«, »pomoc przynieść«, »pomocy używać«, »wzywać na pomoc«.

pomoc kim, czym (1): Auxilia militaria, Pomoc ludźmi przeciw nieprzyjácielowi. *Mącz* 22b; żeby dźierzawcy dobr krolewłkich *ducta proportione, sine acceptione perfonarum*, pomoc pieniędzmi ábo y ludem záłożyli. *PowodPr* 82. Cf »dawać pomoc«, »mie(wa)ć pomoc«.

pomoc w czym [= w okoliczności] (33): bo gdzie iełt więłtze zgromádenie ołob powáżnych/ tám theż rozum więłtzy/ [...] W rzeczách wátpliwych nádzieá/ w vdřęczeniu rádá/ w vtrátách pomoc/ bo mniey łzkodzi włzytkim niż iednemu/ w chorobach lekářtvo *BielKron* 334v; *GrabowSet* Q4; *LatHar* 211; *WujNT* 600. Cf »brać na pomoc«, »być na pomocy«, »dawać pomoc«, »miewać pomoc«, »pomocą pomagać«, »stać ku pomocy«, »pomocy szukać«, »uciec się o pomoc«, »pomoc uznać«, »pomocy używać«, »wziąć na pomoc«, »pomoc znaleźć«.

pomoc w kim, w czym [= kto, co pomaga] (2): Po śmierci iego [św. *Hugona*] wielki fię lud do iego ciálá zbiegl: nogi iego cáłuiąc y rozmáicie go częcąc: [...] Z czego Bogu w Troycy iedynemu łława/ á nam w náłładowaniu y w przyczynie ie⁸⁰ zbáwienna pomoc *SkarŻyw* 293. Cf »pomoc znaleźć«.

pomoc skąd (27): á w cięłzkości tákiey/ Niłkąd nie było pomocy niíakiey. *GrabowSet* Q4; Táke y z portu który w Conłituciach łpomináią, Kieydany, pomocby mogłá bydź. *SarnStat* 135; Pomoc z Prus, y Oświećimłkiego Księłtwa. To zwáli táką ná on czás *Validam expeditionem*. *SarnStat* 431, 430; ná támtę łtroneę [na *wschód*] obrácamy Kościóły/ y ołtarze/ y oblicza łwe gdy fię pánu BOGV

modlimy: iákoby łtamtąd świaćłości/ rádości y pomocy oczekiwaiąc. *KlonFlis* B. *Cf* »czekać pomocy«, »miewać pomoc«, »wziąć na pomoc«, »pomoc z nieba«.

pomoc czyja [= od kogo] [w tym: ai poss (228), G sb i pron (199), pron poss (107)] (534): *OpecŻyw* 181v; *LibLeg* 6/55, 7/37v; Czemu oddalałz miły panie od nas prawicę twoię tak długo od połrzodku ludu twego [*Ps* 73/11]. (*koment*) Prawicę, to iełt pomocz twoię *WróbŻołt* Z5; *LibMal* 1543/72v, 1544/84 [2 r.], 84v [2 r.], 89, 89v; *ConPiotr* 34v; *MurzHist* D2, N; ięli [*chrześcijani*] káždy [!] łwemu vmarłemu łłuzyc/ kościoły budować/ świećzki łtawiac/ [...] wnięm i iego pomocy/ nadzieię łwą (tęłz i zbawięniá) pokładać *MurzNT* 82v; Wefel łie łwiećie łmutny/ ponieważeł iełt pomocámi łprawieđliwymy Bárbáry ofwiecony *KrowObr* 171, 163, 163v, 168, 173v; *RejZwierz* 43v; Egipcycyánie nıkczemni łą y próżna iełt pomoc ich *BibRadz Is* 30/7; ielzcze nam tego nieđołtaie/ [...] áby tá Koroná twoiá/ bes Duchowney y bes Krolewłkiey pomocy zołtawłzy/ mizerną Koroną/ y opuściáłą we włzem Krześcijáńłtwie łámá zołtáł *OrzRozm* C4v; *BielKron* 92v, 240, 259, 306; *Mącz* 493b; *OrzQuin* A3v; *RejAp* 159v, 178, 179v [2 r.]; *RejPos* 130, 166v, 193v *margin*, 257v [2 r.], 326v; *RejZwierc* 140v; *BudBib Deut* 33/29; káždy Konłul Rzymłki/ przećiwko naywłęłłzym nieprzyiaćiołom/ niemiewáł wıęcey iedno dwa legiony/ przydawłzy do tego pomoc przyiaćielłką/ ktorych tákże wiele bywáło/ ábo trochę wıęcey. *ModrzBaz* 112v; Tyś obroná/ y zdrowie/ pánie/ dułze moiéy/ Nieodwłócz/ prółzę/ pomocy łwoiéy [*Vulg Ps* 39/18]. *KochPs* 60, 64, 90, 179, 186; [*mnich*] vczyłńł dołyc obietnicy/ ták modlitwą y pomocą śwıętego náprawiony. *SkarŻyw* 252, 31, 83, 167, 213, 319 (9); Mołkiewski zhárdziawłzy pomocą Lıflantłką/ Cęłłárłką y Prusłką/ páńłtwá Litewłkie woiował *StrykKron* 737, 235 *margin*, 380, 747; *ReszPrz* 60; łam wymiatał Dyabelłtwo łwoię Bołką mocą/ wyście bluźniąc mowili, Dyabelłką pomocą. *ArtKanc* E14, B6v; *Paprup* K; *ActReg* 5; Tárkwinius Krol ołtátni Rzymłki/ bęđąc prze okrucieńłtwo łwe z Rzymá wygnány/ zwáptiwłzy w pomocy Łáćinnikow/ vđal łie do Miáłłá Hetrułłzkow prółżąc ich o ráłunek do przywrocenia ná Krolełtwo. *Phil* E, E3; *GrabowSet* C2v, C3v; *OrzJan* 30; *LatHar* 469, 615; *WujNT* 656, 853; práwá z wolnośćiami ich [*poddanych naszych*] przećiwko zbrzydzoney złych łudzi złośći/ Páńłtwá náłżęgo pomocą zwyklıłmy záchowywáć *SarnStat* 897; *PowodPr* 57; *SkarKaz* 311a [2 r.], 316b, 347b, 381a; *GosłCast* 51; Widziałem [...] płáč niewinnych ktorych żaden nie ćielzy: ktorzy łię gwałłom ođiáć nie mogá/ od pomocy włzytkich odbieżáni. *SkarKazSej* 704a; Twá łáłką wolny/ pomocą twá nogi Moie nie złtápią z twoiey śwıętey drogi *SzarzRyt* Bv. *Cf* *Zwroty*, »pomoc boża«, »pomoc ludzka«, »pomoc Pańłska«, *Wyrażenia przyimkowe*.

pomoc czyja [= dla kogo] [w tym: pron poss (27), G sb i pron (13), ai poss (2)] (42): *ZapWar* 1527 nr 2351; *WróbŻołt* 7/11; *LibLeg* 10/122; Krolewłka ręká ołtáteczna iełt pomoc Krolełtwá Polłkiego. *OrzRozm* C4v; *Mącz* 322c; *RejAp* 110; *RejPos* 304v; *RejZwierc* 96v; *BudBib Job* 31/21; *CzechRozm* 47; Lecż Pan moy Iezus Chryłłtus żywy/ ná moię pomoc nieomielzka *SkarŻyw* 69; Wıdzym tedy iáko ten wielki Pátryárcha/ w pomocy bliźnie⁸⁰ miłofierdzia/ w boiu męłłtwá/ w poddanośći ku káplánowy Boże^{mv} pokory/ w dáwaniu dziełięćiny łprawieđliwośći/ przykład nam prawie oycowłky zołtawuie. *SkarŻyw* 284, 4, 173, 411, 414, 482, 582, 597; *WerKaz* 290; *WujNT* 262; Vrzędow świećkich powinność ná pomoc dułz ludzkich *SkarKaz* Oooo2d, 382b, 454b, 455a, 457a, 458b, 633a. *Cf* »być na pomocy«, »miewać pomoc«, »prosić o pomoc«, »przybyć na pomoc«,

»przyciągnąć na pomoc«, »przyść na pomoc«, »przywieść na pomoc«, »ku pomocy przywieść«, »stać ku pomocy«, »pomocy szukać«.

W *połączeniach szeregowych* (56): *PatKaz III* 124; *MurzHist* D2; *KromRozm II* a4v; *Diar* 66; *doległości/ [...]* w tym thak wielkiem zgromádeniu przypomnieć/ wyliczać/ y rozczytać mamy/ ábychmy wczás radą/ rátkiem/ y pomocą temu ząbieżeli *BielKron* [332²], 246, 330v, 334v; *Mącz* 266c, 395c; ia thákiego káždego ochłodzę wodą żywą/ tho ielt ową fwiętą radą obroną y pomocą fwoią y káždą opátrnością fwoią *RejAp* 178, 179v; iáko chodzi z záráfowaną twarzą y myflą fwoią/ iáko fzuca rády/ przyczyny/ y pomocy fkądkolwiek może fobie *RejPos* 335v, 218v, 248, 257v [3 r.], 327, 327v, 334; *RejZwierc* 100v [2 r.]; *CzechRozm* 47; *KarnNap* D4; A przeto ná ftofárze należy/ dogládać życia y obyczáiw małżonkow/ [...] iefli miłość/ powinnośc y pomoc w małżeńkiem życiu fobie fpołecznie oddawáią *ModrzBaz* 33; rozeznác [to káž]dy muśi/ ze Oyczyźnie fwey ielt powinien/ pomoc/ [Ratunek/ y podp]orę káždego czáfu/ ogládaiąc fie ná to/ [ze od niey] niemále dobrodzieyftwá odnośi. *Phil* B; *OrzJan* 133; *LatHar* 211, 235, 349, 484, 489; by téz y Céfarz oľobą fwą przeciwko nam Króľeřtwu náfzemu/ [...] ruřzył fie: tedy My áni potomkowie náfzy nie będą powinni przy nim ftać/ pomocą/ radą/ podpomogániem y życzliwością. *SarnStat* 1114, 119, 220, 408, 989, 998 (13); widźifz iż bliźni twoy potrzebuie chlebá/ fukniey/ piędędzy/ rády y pomocy twoiey: day mu *SkarKaz* 279a, 3a, 310b [2 r.], 311a, 552b; *KlonFlis* B. Cf »bez pomocy«.

W *przeciwstawieniach*: »pomoc ... szkoda (2), przekaza, upadek, wada« (5): miáľto obrony áľbo pomocy/ thwoi ludzye náfzym poddánym fzkody dzyáľali *BielKron* 402v; fńádnie może nieprzyaciela pożycz/ wźiáwfzy przed fie ty rzeczy z baczeniem dobrym/ ktore fą s pomocą/ á ktore ná przekázie bywáią. *BielSpr* 20; Nie idzie w pořľuch ludziom náfzá dziewcza rada [!]: Miáľto iákiey pomocy/ będzie wiewtfa wádá. *BielSjem* 17; iuř wiewcéy pomocy żadnéy áni rátkunku/ ále zgoľá vpadek wáľzey kro: M. y wřzytkiemu páńřtwu obiecuie *OrzJan* 90; *SkarKazSej* 701b.

W *formule zakľęcia* (6): Zamawyay panno cziftha fwoya moczą boľka moczą wczyomkich fwyethich pomoczą y moya mocza, yľch bi thak fťalye bylo *LibMal* 1544/84; Ognyv nyerzarľch fzyą boza moczą panni mariey mocza, wfľifthkich fwyetich pomoczą, ydz wflup nyezalkadzay boza moczą etc. *LibMal* 1544/84v, 1544/84, 84v, 89, 89v.

W *charakterystycznych połączeniach*: *pomoc anjelska, bracka, Chrystusowa, cudowna, diabelska, dobra* (3), *domowa, dziwna* (2), *gotowa* (2), *łaskawa, mała (namniejsza)* (3), *marna, miłościwa, można, niejaka, niepewna, niepowinna, nierowna, ostateczna, pewna* (3), *pocziwa, proźna, przystojna, słaba* (2), *słuszna, sprawiedliwa* (2), *szatańska, szkodliwa, świecka, uchwalona* (3), *widoma, wieczna, wierna, wszel(a)ka* (11), *wszytka* (8), *zakonnicza, zbawienna* (2), *żadna* (33); *pomoc [= kto, co pomaga] chleba, kořciola, ludu, łaski* (3), *miecza, miłosierdzia, modlitw, prawa, rzeczy, starszych, szczodroľliwořci, świętych (świętego)* (10), *umarłych* (2); *pomoc [= do czego] zabicia, zbawienia* (8), *żywota; pomoc do augmentacyjej, do boju, do cnot, do czci, do czystořci* (2), *do łaski, do mężobojstwa, do molestowania, do nieba, do obrony, do oczyřcienia, do poboźnego życia, do roboty, do uwiarowania grzechow, do wypelnienia [czego]* (2), *do zbawienia, do zwycięřstwa; pomoc od przyjacioľ; pomoc z postu; pomoc (potrzebującemu) bliźniemu* (3), *człowiekowi, duszom, ludowi, mdłym, niedostatecznym, nieprzyjacielowi, obľężonym* (3), *wszem; pomoc ku kradzieřtwu, ku mężobojřtwu, ku nabyciu, ku*

obronie, ku pociesze, ku szczęśliwemu żywotowi, ku walce, ku zbawieniu, ku życiu; pomoc przeciw(ko) nieprzyjacielowi (nieprzyjacielom) (11); pomoc na drogę, na nieprzyjaciela (4), na obronę dziewiństwa (panieństwa) (3), na przeciwniki, na wojnę (2); pomoc przez modlitwę; pomoc za pieniądze; pomoc jałmużnami, ludem (2), ludźmi, modlitwami, ofiarami, pieniędzmi, żywnością; pomoc na walce, na wszem; pomoc przy konaniu, przy porodzeniu (2), przy śmierci; pomoc we frasunku, w pielgrzymowaniu, w pokusach, w przeciwnościach, w przygodach, w utratkach, we wszem (wszystkim) (4); pomocy niegodny (niegodzien) (2), pozbawiony; dla pomocy stworzony; do pomocy chętny; od pomocy obnażony, odbieżany; pomocy domawiać się, łapać, nabywać (4), nie darzyć, nie dopuścić, nie psuć, nie słyhać, obawiać się, ostradać, pragnąć, ruszyć, żałować, życzyć (2); bez pomocy zostać; dla pomocy użyć się dać; miasto pomocy przekazać, skubać, wadzić, zdać na sztych; z pomocy wymowić się; pomocy ufać (2); ku pomocy obrocić się, pobudzać (3), przymknąć, przyskoczyć, wynić, wywabić, zbierać [co], zostawić [kogo], zwodzić; pomoc czuć (poczuć, uczuć) (4), dostarczać, jednać (zjednać) (4), odwłoczyć, okazować (2), przyrzec, rozkazać, skazać, spuszczać, ustawić, utracić, wzgardzić, złożyć; na pomoc mieszkać (4), nie omieszkać (2), odprawić, pobudzić, powstać, przydać, przylecieć, przyskoczyć, przyspieć, skupić się, wywieść, zamawiać [kogo], zatwardzać serca; o pomoc cisnąć się, musieć, pędzić, pisać, starać się; za pomoc chwycić się, dziękować (2), poczytać [co]; pomocą bronić, cieszyć, dobyć (2), dostąpić, pobrać, zabezpieć [czemu], gardzić, ochłodzić, opatrzeć (opatrzony) (2), podpierać (podpart) (3), przysłużyć się, ratować (3), szczyć się, uprzedzić, zachowywać; pod [czyją] pomocą zwyciężyć; z pomocą wynić; o pomocy starać się; w pomocy [czyjej] mieszkać, nadzieję pokładać, zwątpić.

Fraza: »[co] na pomoc [komu] nie pojdzie« = *nie może być argumentem* (1): Coś też w.m. o żwirzętach powiedział/ to ná pomocz W.M. nie puidzie Górndworz Gg2.

Zwroty: »brać, wziąć na pomoc; ku pomocy brać« [w tym: sobie (29); ku czemu (2), przeciw komu, czemu (2), w czym (1)] = *powoływać się na co, usprawiedliwiać się czym* [szyk zmienny] (26:1;5): *RejKup* ee2; na pierwssym roku jako na zavithym strona pozwana ma sthacz y dossicz viednaniv y zakladowi dossicz vczinicz od rzeczy ossadzoney nye appellvyacz a czo by sobye strona pozwana na pomocz brala thym wssyczkim rzecz swoyą traczy y vpuszcza wiecznie na wieki *ZapWar* 1550 nr 655 [zastosowanie tej samej formuły (7)] 1549 nr 2657, 1549 nr 2662 [3 r.], 1550 nr 2676 [3 r.]; *KromRozm I* M2; *KromRozm II* o3, rv; *KromRozm III* I5, K2v; Y biorą sobie ná pomoc *Práwo piáne/* s textu *GroicPorz* n3; A przešto prozno sobie Apoštoły bierzećie ná pomoc ku tym swoim tżárom *KrowObr* 82; *UstPraw* H4; *BielKron* 336; *Conditione tua non utar*, Nie chcę sobie ku pomocy brać twej przyczyny/ albo wymówki. *Mącz* 92b, 226c; A iż to fłowo *ELLOGIM* w liczbie wielkości *pluraliter* iefth położone/ nie dla tego ná pomoc to sobie brać máią że byfmy mieli mieć wiele bogow. *SarnUzn* C7v; *RejAp* 4, 54v, 124v; *ModrzBaz* 55; *ZapKościar* 1580/14; Brał też sobie ná pomoc o tey widziáney głowie/ mieyfce v Páwła ś. z pierwżego listu do Koryntow. *NiemObr* 30; *ReszPrz* 42; áby żaden niewiádomości sobie ná pomoc nie mógl brać [ut nullus valeat praetendere ignorantiam praemissorum *JanStat* 260]. *SarnStat* 219, 1105, 1181, 1277.

»być na pomocy, ku pomocy, na pomoc« [w tym: komu, czemu (52), (na)przeciw(ko) komu, czemu (6), w czym (5), czyjej [= dla kogo] (2), czego [= do czego] (1), u kogo (1)] = *iuvare* *Mącz*, *PolAnt*, *Modrz*; *adiutor esse, in adiutorium esse, in adiutorio astare* *HistAl*; *lavamento a. praesidio esse, humeris*

sustinere Mącz; auxiliati esse PolAnt; comitare, esse (maximo) adiumento Modrz; subventare Calep (39:25:3): *BierRaj* 17; Tis bog moy [Ps 55/10] (*koment*) czuż bos mi był na pomoci. *WróbŻolt* S; *LibLeg* 10/63v; Ach gdzieś mi wten czas kto był ná pomocy náprzećiwko onem złoćiwem prześládownikom náśsem *RejPs* 139v, 39v, 173v; czekay mię tu bowiem mi będzie ná pomocy ten kthoregom we śnie widział. *HistAl* F, E8v [2 r.]; *GliczKsiqż* N2; Przyfyęgá kthorą ten vczynił/ iże niebył ku pomocy temu Mężoboyśtwu/ ielth śpráwiedliwa y prawdziwa. *GroicPorz* z; *RejWiz* 2v; *BibRadz* *5v, 1.Par 12/19, 21, 2.Mach 12/11; *BielKron* 58v, 86, 101v, 102, 199v (13); *KwiatKsiqż* F3v, F4v, K4; Multum nos potes apud Plancum iuvare, Możelz nam ná wielkiey pomocy być v Plánkufá. *Mącz* 179c, 190a, 201b, 255a, 380c, 448b; *GórnDworz* H2; *RejPos* 134v; *RejPosWiecz*³ 99; [we *Włoszech*] zá iezdnego ná koń łádzáią z árkábuzem śtrzelcá/ ktory bárzo ku pomocy ielth/ ták w potkániu/ iáko gdy wftępuią ná zad. *BielSpr* 25; Co tobie pożyteczno/ nieprzyiaćielowi twemu to záwádba. A co iemu ielth ku pomocy/ to tobie wádzi. *BielSpr* 35v; *BudBib* 2.Mach 12/11; *MycPrz* II C4v; *CzechRozm* 63v; *ModrzBaz* 98, 123v, 128, 129v, 136v; *SkarJedn* 239; To tak wykłádáli/ [...] iřz śyná powić miáłá/ ktory wielką świecá w kościele Bożym/ ku pomocy zbáwienia ludzkiego być miáł. *SkarŻyw* 507; Orzeł pośłał do Strufá/ co klucz Piotrow nośi/ By mu byli ná pomoc/ wřzyťkich ptakow prośi. *BielSen* 6; *ArtKanc* M4v, P15v, T5v; *Calep* 1021b, 1023a; *KochFrag* 19; *OrzJan* 73, 90, 115; *KolakCath* A4; *WujNT* Rom 16/2; tedy my Mikołay Biłkup/ będziemy y nářzy potomkowie będa bydź ná pomocy/ y rádzić Iego Iářności *SarnStat* 1127; *SiebRozmyśl* B; [TerentMatKęť H4].

»czekać (*a. oczekawać, a. oczekiwać*), czekanie pomocy; czekać na pomoc; oczekawać [kogo] ku pomocy; pomoc nieczekana« [w tym: *od kogo* (5), *czyjej* [= *od kogo*] (4), *skąd* (1)] = *opem expectare Mącz* (12:1;2;1;1): *RejPs* 59; A tak już wam tad [lege: tak] Śąd łkazał Aby tu każdy vkazał Swe vćzinky ofwey mocy Nieczekał żadney pomocy *RejKup* Aav; [Lodwig *akwileński patryjarcha*] przez trzy láta wielkie łzkody Turkom dzyáłá/ oczekawáiąc ku pomocy Alfonśá krolá Fráncuťkiego *BielKron* 189, 179, 306v, 410v; *Mącz* 266c; *BielSpr* 71; Niechay fye/ mocny pánie/ zá mię nie wftýdáią/ Którzy ná twoię pomoc czekáią [qui *expectant Te Vulg Ps* 68/7]. *KochPs* 100; V tego [Pana] litość nieprzebrána/ V tego pomoc nie czekána *KochPs* 194; *SkarŻyw* 243; OD Bogá/ nie od łćzęśćia/ ia czekam pomocy/ Bo ón y mnie/ y łćzęśćie/ łam ieden ma w mocy. *PudłFr* 30; *ArtKanc* M16; *GrabowSet* F; *SkarKaz* 273b, 457a; *KlonFlis* B.

»pomoc czynić (*a. uczynić*), czyniący; czynić ku pomocy; pomoc się czyni« [w tym: *sobie* (5); *komu, czemu* (7), *do czego* (2), *ku czemu* (1), *na kogo* (1)] [*szyk zmienny*] (10:2;1;2): *LibLeg* 10/114v; poddani nářfy Korony Polskiew natem nieprzeřtawali, izby telko na Tvrka a na nieprziiaćielia navalnego mieli pomocz czynicz *ComCrac* 11v; *RejKup* ł5v; *BielKron* 327v; *RejPos* 48; *SkarJedn* A6; *SkarŻyw* 464; *ActReg* 122; Kośćioł Boży do miáłtá przyrownány/ w ktorym łą cztery łtany czyniąće łobie pomoc *SkarKaz* Oood, 121b, 634b [2 r.], 635a, b; tą taką náuką y wiárá Kátholicką nie tylo vblizyć fie páńowániu świeckiemu nie ma: ále fie teź y pomoc wielka do niego czyni. *SkarKazSej* 687a.

»da(wa)ć (*a. oddawać, a. poda(wa)ć, a. przydać*) pomoc; doda(wa)ć (*a. przydać*), danie pomocy; dać (*a. przyda(wa)ć*), dany na pomoc; da(wa)ć (*a. podawać*) ku pomocy; pomoc da(wa)na, dała się« [w tym: (*sami*) *sobie* (6); *komu, czemu* (116), *przeciw komu, czemu* (24), *k(u) czemu* (10), *w czym* (7), *do czego* (6), *na co* (5), *czyjá* [= *od kogo*] (5), *czym* (4), *od kogo* (3), *czego* [= *do czego*] (2), *komu*

przez co (1), nad kim (1), na czym [= w czym] (1), cum inf (1), aby (1)] = *auxiliari* Vulg, PolAnt; *auxilium dare* Calep, JanStat; *auxilium ferre, facultatem praestare, astarte* Vulg; *adiuvare, sustinere, operam praestare* Mącz; *adiutare, adiumentum dare a. esse, adiutorium praestare, auxilium addere, operam navare* Modrz; *adminiculare, suggerere* Calep; *auxilium ministrare a. praestare* JanStat [szyk zmienny] (132;23:1;4:1;3;4:1): *LibLeg* 10/122; *BierEz* I; Drzał wślytek od męki/ a tys mu pomocy niedala/ tylkos ku bogu oyttyzu o to wolala/ aby męka iego byla vlżona *OpecŻyw* 142; *FalZioł* V 17d; wczora ten inŕze od ŕmierci przepuŕciŕ mogł, dzis łam łobie pomoci nie moŕe daŕ *BielŻyw* 164, 155; Odwroŕciłes pomocŕ mieczã iego á nie dałes iemu pomoci na walce [et non es auxiliatus ei in bello]. *WróbbŻołt* 88/44, 88/22; *LibLeg* 10/64v, 11/181v, 186v; *RejPs* 54; *RejKup* h5, p4; KToby rzecz krãdzionã albo łupy przechowywał/ albo rády y pomocy ku krãdziejctwu dodawał: [...] iãko y złodziej ma byŕ karány. *GroicPorz* kk2, z; Day nam Boŕe wŕzechmogãcy/ áby odkupienia nãszego przyŕfłly obchod/ nam ŕywothã pomoc dał *KrowObr* 163, 209v; Walczyli nã przeciwko Agarenom: A Itureyczykowie/ y Naffis/ y Nodab dodãli im pomocy [*praebuerunt eis auxilium*] *Leop* 1 Par 5/19[20], *Iudic* 20/14, 1.*Mach* 8/25, 2.*Mach* 8/20; Y przyŕciãgnãł Tegãthfãlnãfãr krol Aŕfyriyŕki/ ktory mu był iefzce wiŕcey ciŕŕŕek/ á niŕli mu przydał pomocy [et non robotavit eum]. *BibRadz* 2.Par 28/20; Miãłtã Niemieckie długo ŕie opiŕrãli pomoc dãwãc przeciw krolowi Frãncufkiemu *BielKron* 222v; Zygmunt Cefarz/ z Krolem Włãdziŕlãwem dziãdem pãnã mego/ ziechawŕzy ŕie ŕpołu/ rzekli łobie pomoc dãwãc nã kãdzego nieprzyãciãłã *BielKron* 231; poŕlãli do Prufkiego Miŕtrzã [...] / áby dał pomoc odpŕdziŕ nieprzyãciãłã od Gdańfkã / [...] Henrych Prufkie Kfiãŕŕe rodem z Sãli dał pomoc ludem y ŕywnoŕciã broniãc zamku Gdańskiego iedney połowice. *BielKron* 369v, 70v, 84, [84²], 104, 107 (43); Depone metum, Parcere auxilio alicuius, Nie chciŕe komu zãdãwãc trudnoŕci około dãnia pomocy. *Mącz* 277c, 244d, 248b, 409d, 419b; *Prot* Dv; *GórnDworz* Ff3; *RejPos* 183v, 220, 226v; *BielSpr* 52v, 59, 59v; *BudNT przedm* dv; Minerwã dãłãc rãdŕ w młodych leciech zdrowã / Ktorã Oyczyznie pomoc dawałŕ ŕwey gotowã. *StryjWjaz* Av; *PaprpPan* D2v, Lv, Ff3v, [Hh5]; IZ Bog wielkã pomoc ludziom dał/ ku z iednoczeniu miedzy nimi tego towarŕyŕtwã / ku pomnaŕãniu y zãchowanũ / łamã to rzecz ŕwiãdŕczy. *ModrzBaz* 101v, 33, 107, 112v; *SkarJedn* A7, 106, 343, 387 [2 r.]; Ma niepobóŕnŕ ludzi w nienawiŕci / Dobrym / gđŕie moŕe / pomocy dodawa *KochPs* 19, 40, 142; proŕi áby pomoc ŕwymi S. modlitwãmi chorey dãli. *SkarŻyw* 86, A4, 172, 188, 235, 320 (13); *StryjKron* 572; *PudłFr* 78; Dufamyŕ w tobie Boŕe nãsz / ŕe nam mdłym we wŕzem pomoc dałŕ *ArtKanc* S4v, A16v, N19v; *GórnRozm* N2; *ActReg* 5, 5v, 73; *Calep* 25a, 1027b; Brutus zgołã ŕprzeczał ŕie o to / vkãzuiãc ŕeby tym ŕpofobem dãłã ŕie przyczynã y pomocz do moleŕthowania Rzymã woynã Tãrkwiniuŕzowi *Phil* E; *GrabowSet* H4; Dŕŕiekuiŕe tobie / ŕe co godŕinã ábo y chwilã nie przeŕtãieŕŕ dobrodŕziejŕtw twoich nã miŕ wylewãc / y zbãwieniu memu we wŕzyŕtkim pomocy dodãwãc. *LatHar* 27, 216, 235, 237, 352, 415, 440, 586; *WujNT* 837; *WysKaz* 12; *SarnStat* 192, 258, 408, 439, 989 *marg* (13); *PowodPr* 14, 82; *SkarKaz* 310b [2 r.], 347b, 382b, 454b, 518a, 611b, 634b; W tym wilcy miedzy łobã łtãrego obrãli / Ktoremu dŕŕieŕŕ młodŕzych nã pomoc przydãli. *CzahTr* D4v; O niewolniku dyabelŕki / [...] wychodŕ z mocy ŕzãtãńskiey / w ktorey ŕzlãchecka wolnoŕci pomocyŕ zãdneŕ nie da. *SkarKazSej* 692b, 657b, 683a, 685b, 688a, 699a, 701a, 707b; *ZbylPrzyg* A4v; [NowModl 65]. Cf »za pomocã danã«.

»mie(wa)ć pomoc, na pomoc, ku pomocy, na pomocy, za pomoc; nie mający pomocy« [w tym: żadnej (a. niskąd, a. nic) pomocy nie mieć (11); pomoc z sobą (2), do siebie (1), sobie (1), po sobie (1), przy sobie (1); od kogo (24), z kogo (14), skąd (8), do czego (6), przeciw(ko) komu (5), na kogo, na co (3), czego [do czego] (1), ku czemu (1), czym (1), w czym (1), czyją [= od kogo] (1), czyją [= dla kogo] (1)] = *conducere auxilium PolAnt; habere adiumentum, praesidium esse Modrz; habere praesidium JanStat; orbus auxilii Mqcz (68:15:13:2:1;1); FalZioł IV 3c; RejPs 29, 173v; wołę thesch sobie skąd ynad lasky a przyasny schvkacz fkađ bede miał czalfv swego pomocz wszitkimy potrzebamy y sfrzelbą LibLeg 10/152v, 11/55v; RejRozpr Hv; RejRozm 399; Bo my lie otych pitamy Co ye zdawna w Niebie mamy Wfwych przigodach napomoczy RejKup z8v, o3v, p2v, v2v; GliczKsiąż C5v, C6; RejWiz 115; Leop Eccli 13/25; Iutro gdy łożce ogrzeie będziecie mieć pomoc [erit vobis salus]. BibRadz 1.Reg 11/9, *5 [2 r.]; OrzRozm R4; Była też iego [Szertelina] wola zámknąć Cefarzǎ (ktory ná ten czas był w Baworkiey ziemi) ludem fwym/ iákoby też niskąd niemiał pomocy. BielKron 226v; Wenetowie przed thym w piącinaście dniách vdziǎłali byli mury od morzǎ do drugiego brzegu morzǎ/ [...] było około trzydzieści tyfiac robotnikow/ co narychley robili/ máiac ftare mury y kámieni ná pomoc BielKron 273; Lácedemonowie záfie do Perfow przyftáli/ od ktorých mieli wielkǎ pomoc przeciw Atheńkim/ ále zdrǎdliwǎ. BielKron 121; [Król czeski namawial Polaków] áby sobie innego krolǎ obrǎli/ to ieft Zbigniewǎ z klařtorǎ/ ktorzy vczynili ták máiac z sobǎ kthemu pomoc od Czeřkiego krolǎ y od Pomorzan. BielKron 349v, 51, 59v, 105, 146v, 178 (26); Mqcz 267c, d; RejAp 102v; BielSat N; A gdy będziem ná pomoc mieli sobie Bogǎ/ Pewnieć kǎżda vftǎnie nafzkodliwǎ trwogǎ. RejZwierc 253, 45v; Po ftronách też miewǎli [Grekowie] lud rozmǎity ku pomocy/ ták iezdny iáko pieřzy. BielSpr 30v, 11, 15, 17v; BudBib 1.Mach 5/39; PaprPan B3, P4; ModrzBaz 1v; SkarJedn 105, 376; SkarŻyw 69, 89, 139, 192, [197] (12); Miřtrz Prufki/ máiac z sobǎ ná pomoc w towǎrżyftwie Pfcłgrafǎ Renřkiego y infze Xiǎżetǎ/ [...] wciǎgnǎł do Litwy Zimie StryjKron 426, 497, 612; KochFr 8; BielSjem 22, 36; ActReg 40, 50; GrabowSet E3; Miłóściwy Křięże/ iaciem dla tego był do W.M. przyftǎł/ ábych był miał pomoc z W.M. KochAp 7; OrzJan 110, 126; LatHar 678; WujNT 200, Gal 1 arg; SarnStat 193; PowodPr 36, 84; Do miǎftǎ ludzie fię kupiǎ dla tego: áby ieden z drugiego miał pomoc: gdyż łam człowiek ieft z siebie niedořtǎteczny SkarKaz 633a, 40b, 311a, 634b; CiekPotr 43; CzahTr F2v; SkarKazSej 665a, 670a, 687b.*

»nając (sobie) na pomoc« = *conducere in auxilium Vulg (2)*: Leop 1.Mach 5/39; Xiǎżę Ruffie chcǎc ftolicę Kijowřkǎ opǎnowǎć/ náiał Połowcow zǎ pieniǎdze ná pomoc/ y ciǎgnǎł z nimi przeciw Wfewardowi StryjKron 190.

»obiec(ow)ǎć pomoc« [w tym: komu (4), na kogo (2), k czemu (2), od kogo (1), czyją [= od kogo] (1)] = *promittere fide[m] Calag (10)*: Smǎlkǎldyey pořłowie/ [...] piřǎli do Recyey y Tyrolle/ áby im przez gory bronili ciǎgnǎć/ dla szkod řwoich/ obiecuiǎc im ktemu pomoc BielKron 226, 55; SkarJedn 256; Calag 436b; Żyd on znǎiac go człekǎ w mieřcie zacnego: z chęciǎ mu obiecał wřzelǎkǎ pomoc. SkarŻyw 171; PaprUp C2; OrzJan 90, 108; LatHar 325; SarnStat 993 marg.

»pomoc odjǎć (a. odejmowǎć)« [w tym: czego [= co pomaga] (2), komu (1), czyją [= od kogo] (1)] (4): Oto ia odeymę pomoc chlebǎ w Ieruzǎlem [contero baculum panis] BibRadz Ez 4/16, Lev

26/26; *A kogo chce zátwardzi*. [Rom 9/18] Rozumiey fprawiedliwie go opufzczáiąc/ to ieft/ pomoc mu niepowinná odeymuiác *WujNT* 556, 563.

»nie odmawiać pomocy« (1): Mnich thez/ opiekun Krolewicá/ nieodmawiał pomocy iefli łobie dobrze poczynác będá *BielKron* 314.

»odnieść, odzierać, osiągnąć, otrzymać pomoc; dostać, otrzymanie pomocy« [w tym: od kogo (3), u kogo (1), na co (1), czyjá [= od kogo] (1)] = *auferre opem Mącz* [szyk zmienny] (2:1:1:1;2:1): *KrowObr* 173v; Dawid gdy nie mógł pomocy odzierać v krolá Polfkiego/ przyiechał do Rufi *BielKron* 350; *Mącz* 122b; *StryjKron* 235; á odniozłzy od Boskiego Máieftatu iego błogofławieństwo/ pomoc/ y počiechę/ nigdy fię do [...] Dyablá przekłętego/ y grzechow iego/ nie wracáli *LatHar* 349, 136; *SkarKaz* 3a, 519b.

»ofiarować pomoc swą« [w tym: do czego (1)] = *offerre auxilium Mącz* [szyk zmienny] (3): *Mącz* 123c; [Solon] widząc R.P. Athenieńfká przez powinnego fwego Pifyftrátelá vdręczoná/ [...] ofiarował pomoc fwą do odegnánia Tyrrańftwá/ á przywrocenia wolności *Phil* N3, Cv.

»pomocą pomagać (a. podpomagać, a. dopomagać, a. (pod)pomoc); pomocny ku pomocy« [w tym: sobie (1); komu (5), w czym (4), czyjá [= od kogo] (3), czego [= w czym] (1), przeciwko komu (1)] = *auxilio patrocinari, auxiliis adiuware a. subvenire JanStat* [szyk zmienny] (10;1): Obiecuiać Cefarz zá żywothá fwego/ wżytką chuciá y miłościá oycowfká ták iáko pomocą we wżem dopomagać [upominał króla]. *BielKron* 330v; [Jezus mówił do faryzeuszy] A cobyfcie wy s tym vczynili/ gdyby ták ná kthorego z was przyfzło/ izby w dzyeń Sobotni rádá y pomocą fwoiá/ miał pomoc vpádlému? *RejPos* 227; *RejZwierc* 140v; Niech mi te fwiátości będá pomocne/ [...] ku pomocy w pielgrzymowaniu do żywotá wiecznego *LatHar* 211; Woiewodóm Stároftowie mieyfł w fprawowánium fwego vrzędu niech nie przekazáią/ ále ráczéy onym wżytką pomocą fwą niech pomagáią [omni ope sua adiuvent]. *SarnStat* 278; obiecáli nam [...] nigdy w niefczęściu y potrzebách náfzych nas nieopufzczáć: ále záwždy przeciwko wżytłkim nieprzyacielom náfzym y zdrádzie y naiezdzie pomocámi/ rádámi/ y káfkámi fwými nam pomagáć [contra omnium inimicorum nostrorum insidias et insultus auxiliis, consiliis et favoribus suis prosequi et iuware JanStat 756] *SarnStat* 998, 119, 220, 1022, 1079, 1095.

»posłać (a. przysłać), posłany na pomoc; posłać, posłany (a. wysyłany), wysyłanie ku pomocy; zesłać (a. posłać, a. posyłać) pomoc« [w tym: komu (21), przeciw komu (7), czyjá (1)] = *auxilium impendere HistAl* [szyk zmienny] (19:1;2:2:1;7): *WróbŻółt* Gv; *LibLeg* 10/146; Piśał też [Daryjus] y drugi lift do Porufa krolá Indyijskiego áby mu ná pomoc ludu pośłał [et sibi dignaretur auxilium impartire]. *HistAl* E7v, B7v; Krol Polfki pośłał ná rátunk Thaborom (w cześkiesy kronice ftoi trzy thyfiące/ á w Węgierfkiey cżternaście thyfięcy) ludzi ná pomoc. *BielKron* 303v; Pośłał mu Krol ku pomocy Firleia z niemáłym ludem *BielKron* 406, 178, 206, 229, 245v, 296 (13); *Mącz* 22b; *WujJud* B2v; *CzechRozm* 47 [2 r.]; Húlfz zufchicken. Posłać pomoc/ et Posłać pośilek. Venire in arma. *Calag* 288b; Ciebie wzywam/ Boże mój: ty isćifz me prófby/ Ty z niebá pomoc mnie ześleśz [Misit de caelo ... misericordiam suam Vulg Ps 56/4] *KochPs* 83; Krol mu Iágieł ná pomoc Márzfzálká z Polaki Przyfłał/ á Miłtrz też Prufki Landfknechtow z Krzyżaki. *StryjKron* 517, 308, 335, 375, 557, 657, 668, 712; *OrzJan* 12.

»posłać (a. słać), obesłani o pomoc« [w tym: przeciwko) komu (2), na kogo (1), o co (1)] [szyk zmienny] (11:1): Cefarz łał do Krolá Fráncuľkiego o pomoc/ iáko ieft powinien przeciw Turkowi *BielKron* 211; Szwánczarowie teź ácz byli obeśłani od Cefárzá o pomoc/ wśzákże lie nieruľzyli *BielKron* 211; A w tym pośłáli do Papieźa łkárźyc y o pomoc ná Krzyźowniki o gwałtowne poľiedzenie tych kráin przerzcężonych *BielKron* 373v, 179 [2 r.], 227v, 228v, 309, 350 (12).

»pomocy, ku pomocy potrzebować; pomocy (nie) trzeba (a. potrzeba), potrzebujący« [w tym: czyjej [= od kogo] (8), od kogo, od czego (5), komu (3), do czego (2), przeciw komu (1)] = *necessitatem habere adiutorii PolAnt*; *vires non desiderare, opis egens Mącz*; *ope indigere Modrz* [szyk zmienny] (22:1;5:1): *PatKaz III* 124 [2 r.]; był wthym bledzie wielky czałź Włytek Swiath athak tho mnima Iź włythko przethłę otrźima Wźywoczie/ a yłź do nieba Iney pomocy nietrzeba *RejKup Q*; *Diar* 66; *KrowObr* 176; *BielKron* 211, 454; *Mącz* 83a, 266c; *SienLek* 113; Anyeli żadney pomocy nie potrzebuia od żadney widomey rzeczy *RejAp* 131v; *RejPos* 16v, 149v, 243; *RejZwierc* 185; *BudBib Sap* 13/16; *CzechRozm* 9v; *ModrzBaz* 71; *SkarŻyw* 369, 567; *CzechEp* 272; Kálwinus tákże bluźni iż Pan Bog nie tylko vzywa y potrzebuie pomocy złych niecnotliwych luźi: ále teź ich złe myľli/ y przedľiwźięcia łam rzáźi y łpráwuie *ReszPrz* 75; *GórnTroas* 8; *WujNT* 556 *marg*, 1.*Cor* 12 *arg*, Ccccc4; Pánie/ łłábiľmy ná táká drogę/ wielkiew nam pomocy potrebá *SkarKaz* 245b, 242b, 279a.

»prosić (a. poprosić), próśba o pomoc; prosić, żebrać pomocy; prosić na pomoc [w tym: sobie (3), k sobie (2), na swą (1)]; pomoc uprosić« [w tym: przeciw komu (17), od kogo (4), czyj [= od kogo] (3), na kogo, na co (2), komu (1), k czemu (1), o co (1), czyj [= dla kogo] (1)] = *petere a. implorare opem Modrz* [szyk zmienny] (56:2;9:2;6:2): Owce nie máiac z nie [z wilków] śily [tj. tyle, ile trzeba na ich pokonanie]/ Płow ná fwą pomoc prośily *BierEz Fv*, Pv, P3; *OpecŻyw* 154v; *PatKaz I* 14v; Cefarz Conřtantinopolľki muľiał vciec od włochow y Frankow pomoci żebrać [*auxilia mendicaturus profectus sit*]. *MiechGlab* 66; *LibMal* 1533/177v, 1543/67; *DiarDop* 118; *KrowObr* 62v; *BibRadz I* 366a *marg*; [Turnus] prośił łobie ná pomoc przez pośly krolow/ Apuliyľkiego/ Tuľyckiego/ Liguľtyckiego/ y Kámille krolowey Wolľkow *BielKron* 60v; Konrad Mázowieckie Kłiążę [...] vćiekl lie napierwey do Papieźa/ profźac dla Bogá o pomoc *BielKron* 231v; Słyźac Rzymianie okrućieńřtwo Attile/ zbieráli lie przeciw iemu profźęcy teź k łobie ná pomoc Teodoriká krolá Gotľkiego *BielKron* 298; Miecślaw [...] obeśłal źięćie łwoie y inne przyaćiele profźac o pomoc przeciw brátu Kázimirzowi. *BielKron* 356, 55, [85²], 89, 116, 125 (43); *BudBib* b3; Y ten ktorego powabiaia/ nie praw: iefli fię nieućiećze do inřzego lekárřtwá/ to ieft/ do praw poľpolitych/ áby od nich pomocy prośił *ModrzBaz* 63, 31; *SkarJedn* 304; Tá k ten wielky Leo świątobliwościa łwoia pomoc Boľką ná wyzwolenie Włolkiew ziemie y tá k cudowny ná Tyránná poľtrách z iednáć y vprośić v P. Bogá vmiál. *SkarŻyw* 318, 36, 171 [2 r.], 411, 593; *StryKron* 180, 190, 225, 637; Ze łkromi [wierny krześcijanin] łwe łwowoleńřtwo/ wpráwuiać fię w pobożeńřtwo/ profźac ná pomoc łwiętego/ Duchá łobie Páńľkiego. *ArtKanc* L19v, T12v; *ActReg* 14; *Calep* 890a; Litania tu fię rozumie/ próśba o pomoc. *LatHar* 335 *marg*, 634, 643 *marg*; *SkarKaz* 45a; *CzahTr* E4v.

»przybieźeć (a. przybieć) na pomoc« [w tym: komu (1)] (2): Mácedonowie [...] chcieli poľlać Maloagrá do krolá Alexandrá aby przybieźał do nich na pomoc [*in eorum subsidium perveniret*] *HistAl* B8; *KmitaSpit* B2v.

»przybyć, przybyty na pomoc; ku pomocy, z pomocą przybyć« [w tym: komu (8), czyją [= dla kogo] (1)] = *intendere in adiutorium Vulg; praesidio esse, suppetias advenire Mącz* [szyk zmienny] (7:1;4:1): Pánie [...] rácz łáfkáwie przybyć mnie ná pomoc moię. *LubPs* 12v; *Leop Ps* 37/23; *Mącz* 296b, 429a; *Iezdnych* 730. to namnieyfza Legia bywálá/ [...] A to fie rozumie okrom przybytych ná pomoc/ ktore zowiemy Auxiliares *BielSpr* 12; *PaprPan* L3v; *KochPs* 121; *StryjKron* 672; Pan Baltazar [...] wniebesieczny czas RP. zdobrá pomocą dowas przybył Zolnierza armował *ActReg* 23; *OrzJan* 77, 101; *GrabPospR* M4v; Krol iuz śmielfzy/ odpowiadał śmiáło/ Widząc/ że mu ná pomoc ludu przybyć miało. *KmitaSpit* C3v.

»(przy)ciągnąć, przyciągnięcie, przyciągnęły na pomoc; ku pomocy (przy)ciągnąć« [w tym: komu (13), czyją [= dla kogo] (1)] = *venire in adiutorium a. ad auxilium Vulg; currere subsidio, adferre socias vel auxiliares, ire opitulatum Mącz* [szyk zmienny] (17:1;1;3): *Leop Iudic* 5/23 [2 r.]; Oto woýsko Fáraónowe ktore wam przyciągnęło było ná pomoc [qui egressus est vobis in auxilium] wroci fię do Egiptu do źiemie fwoiey. *BibRadz Ier* 37/7; Myncarz rofpifał lifty po kráinach Mánsfeldeńfkich do tych co kruzec kopáią/ áby w fkok ná kfiążetá fie rzucili powiádáiąc/ iż im ku pomocy ciągnie wiele ludzi przez Fránknoię [!]. *BielKron* 202v, 89v, 235v, 306v, 403v, 460v; cohortes subsidiariae, Woyská ná pomoc przyciągnęłe/ przifše. *Mącz* 380d; Corona obsidionalis quae debebatur ei qui obsessos ab hostibus liberasset, Wieniec dla przyciągnięcia ná pomoc oblężonym y wybáwienia od oblężenia. *Mącz* 380a, 66a, 73d, 102d, 104b, 209a, 380a; [Sarmaci] mniemáiąc wielki lud ciągnąć ná pomoc Rzymiánom/ piercháli w ftronę. *BielSpr* 41v, 41; *KochPs* 125; *StryjKron* 308, 692.

»(przy)jechać na pomoc, ku pomocy, z pomocą; zajachać na pomoc« [w tym: komu (12), przeciw komu (1)] = *perregere in adiutorium Miech; in adiutorium venire HistAl; occurrere in adiutorium Vulg* [szyk zmienny] (11:1;1;1): *MiechGlab* 3; *HistAl* F7v; *Leop 1.Mach* 10/74; [Rosennius] Andorf álbo Antwerpią wziął by był/ by im był ku pomocy nie przyiechał Vránińkie kfiążę *BielKron* 192; [Skanderbeg] przyiechał z pomocą do Albániey/ y z innych kráin pogranicznych/ zieżdzáli fie kniemu ludzie rycerfcy/ áby wygnáli Turki z Albaniey. *BielKron* 257v; [Tyfel] vmárł we Lwowie iadąc ná pomoc krolowi do Wałách *BielKron* 409, 59, 111v, 179, 240v, 372 (11).

»pomoc [komu] (przy)nieść (a. przynosić); donosić pomocy« [w tym: na co (1)] = *portare auxilium Mącz* (4;1): Dawid igráiąc ná hárfie przed Saulem/ nieco mu pomocy przynofił/ ná trapienie ktore cierpiał od złęgo ducha. *Leop 1.Reg* 16 arg; *Mącz* 313b; *RejZwierc* 189; *WysKaz* 39; *SkarKaz* 6a.

»[co] na pomoc [komu] przynieść« (1): Oto was tu z rádością dziś przez mię witaię. Ci coście im ná pomoc gárdlá fwe przyniefli *CzahTr* F2v.

»przyść (a. iść), przychodzić (a. przychadzać, a. chodzić), przychodzący, przyszyły na pomoc; przyść (a. iść) ku pomocy; przyjdzie pomoc« [w tym: komu, czemu [zamkowi] (24), czyją [= dla kogo] (4), przeciw komu (3), od kogo (1)] = *subvenire Mącz, Calep; subsidio venire Mącz, Modrz; venire in adiutorium HistAl; succurrere, auxilio venire, ire a. venire suppecias Mącz* [szyk zmienny] (25:5:1;1;5;1): *LudWieś* B4v; wśzelkiemu wáłzemu boiárynowi nam na pomoc przychodzącemu [in nostrum subsidium venienti] dziefięc złotych/ [...] damy *HistAl* F7v, D3, F7; A przydz s twym zbáwyenyem tu ku nálfey pomocy *LubPs* S3v; *Leop Iudic* 9/26; Zwyciężyli tedy Zydowie Amálechity/ y zbiliby byli wśzytki/ ále im noc przyfzłá ku pomocy *BielKron* 31v; iefli nie przyjdzie pomoc od Krolá Lokiethká

zá ieden miefiąc/ mieli dáć zamek Krzyżakom záchowawfzy fwoie gárdlá w cáłości *BielKron* 370, 226v, 227, 247, 252, 257 (15); *Mącz* 75a, 104b, 296b, 380d, 480b, 481a, 483b; *BielSpr* 20v, 54v; *ModrzBaz* 103v; Piotr widział ífz Pan wnocy fuchą nogą po morzu głębokim y fzerokim [...] iáko po ziemi mocney na ich pomoc chodził *SkarŻyw* 597; *StryjKron* 617; *BielSen* 6; *ArtKanc* Q10; *Calep* 1023a; *LatHar* 603; *KmitaSpit* C4v.

»przywieść (*a.* wywieść), przyprowadzić na pomoc; przywieść (*a.* przywodzić) ku pomocy; pomoc wieść (*a.* przywodzić)« [*w tym: komu* (5), *do czego* (1), *przeciw komu* (1), *czyjå* [= *dla kogo*] (1)] = *portare auxilium* *Mącz* [szyk zmienny] (4:1;2;2): [*Narses*] przywiodfzy z Niemiec Longobárdy íobie ná pomoc/ poráził Gotfkiego krolá Totyllę v Bryxelle *BielKron* 162v, 87, 163; *Mącz* 313b; Bo tácy zmwę z czártem máiác/ w niey Bogá y wiáry S. záprzec íię muřå: y niepierwey ku posłudze y pomocy íwey czártá przywiodå/ áfz mu táką vczyniå iáwnå/ ábo táiemną przyśięgę. *SkarŻyw* 173; *StryjKron* 582, 652; niech przed cie przychodzi Boże/ wołanie moie/ á pomoc przywodzi. *GrabowSet* Q4; *SkarKazSej* 685b.

»ku pomocy [= *dla usprawiedliwienia, jako argument*] przywieść (*a.* przywodzić)« [*w tym: czego* (1), *czyjej* (1)] (2): Auguřtyná mi tefz tu nieprzywodz ku pomocy báłwochwálftwá thwego *KrowObr* 220; *Mącz* 305d.

»pomocy znikąd nie spodziewać się« (1): Cefarz Conřtantinopolfki [...] pomocy ná odfieć znikąd íie nieřpodziewål/ przeiednal Olechá wielkimi dárámi/ odkupuiać pokoy *StryjKron* 120.

»stać pomocą, z pomocą, ku pomocy, na pomocy; powstać na pomoc« [*w tym: czemu* [*pańřtwu*] (1), *w czym* (1), *czyjå* [= *od kogo*] (1), *czyjå* [= *dla kogo*] (1)] = *assistere auxilio* *JanStat* (2:1:1:1:1): *RejPs* 173v; *RejAp* CC2v; W niedołęźności mey/ ítań ku pomocy. *GrabowSet* S2v; íż wiernie y mocnie przy nas y potomkách náfzych będą ítać z íwą przyiáźniå/ ráda/ y pomocą [*adhaerebunt favoribus consiliis et auxiliis* *JanStat* 747] ná wieczné czáfy/ y ná wieki. *SarnStat* 989, 1070, 1114.

»pomocy, na pomoc szukać« [*w tym: sobie* (2); *czyjej* [= *od kogo*] (3), *od kogo* (2), *przeciw(ko) komu*, *czemu* (2), *komu* (1), *ku czemu* (1), *na kogo* (1), *w czym* (1), *czyjej* [= *dla kogo*] (1)] = *praesidia quaerere* *Modrz* (27:2): *RejZwierz* 130v; Eudoxyná żoná Wálentynianowá/ ízukála pomocy przeciw Máxymowi/ ábowiem íie bała o dzyedzice/ ktorzy íeřcze byli máli *BielKron* 159v, 160; Atho wnet mař gothowa [!]/ zbroię á pewną obronę/ iáko íie mař vbrác á kogo íobie ná pomoc mař ízukác przeciwko tym możnořciam íego [*czarta*]. *RejPos* 78v, 72, 131, 139v, 206v, 218v (10); *BielSat* G2v; *RejZwierz* 31v, 133v, 189; *ModrzBaz* 43; Wřdychác [!] będą Křiåżętá/ bogáci/ á niemiłóřni: nágo idå/ zewřząd opuřzczeni: tám y íam íię ogládáiać/ ítrořczå íię ízukáiać pomocy: ále próżno. *SkarŻyw* 121, 86, 263; *BielSen* 16; Tu íuř burdá z Krzyżaki/ ktorzy íwoiéy mocy Nie vfáiać/ v Czechá ízukáiać pomocy. *KochProp* 8; *LatHar* 3, +3, 286; *WujNT* 323, 498; Drudzy ná íwoie przeciwniki w domowych wařniách pofelřtwem onym pomocy ízukáia. *SkarKazSej* 694a.

»zdrowiu pomocy szukać« = *ratować życie* (1): weřzli w ráde náfzy w nocy/ w kthorey tho zámknęli/ áby bez wřzego wřtydu zdrowiu pomocy ízukáli á vbiegáli do zamku Walponá chorych ná konie nákládřzy *BielKron* 309v.

»do pomocy uciec (*a.* uciekać) się, udawać się; ku pomocy uciekać się, udawać się« [*w tym: czyjej* [= *od kogo*] (5)] = *ad auxilium confugere* *Vulg* [szyk zmienny] (5:1;1:1): *Leop Is* 10/3; *GórnDworz*

C3v; *RejPos* 167; wciekamy się też do pomocy świętych ludzi którzy iuż w niebie kroluią *KuczKat* 365, 335; *SkarŻyw* 317; *LatHar* 646; Coż łobie poczniecie w dzień nławiedzenia y niezszczęścia z dáleką przychodzącego? do czyiey się pomocy wciecześnie [...]? *PowodPr* 69.

»uciec (*a. uciekać*) się, udać się, uciec, jechać o pomoc; po pomoc uciekać się« [*w tym: przeciw komu* (6), *w czym* (1)] = *pro auxilia pergere Miech* (17:2:2:1;2); *MiechGlab* 73; Potym się wciekł Antyoch do Ptolomeuśa Ewergetá o pomoc przeciw Scytom *BielKron* 128; Książkáká między łobá wálki wiedli/ [...] Wyganiáli się s Páńtwa/ á ktoremu było ciężko/ wciekł do Thátar o pomoc *BielKron* 428, 126v, 127, 197v, 204v, 243 (14); *BielSpr* 57; *CzechRozm* 66; Tołz czyniá [odstępują *Pana Boga*] owi co się do czarownic y czarow po pomoc wciekáiá *SkarŻyw* 173, 36; [*Tarkwinijus*] wdał się do Porfeny Krolá Clufy o pomoc/ żeby do pńtwa łwego był przywrocony. *Phil Cv*; *LatHar* 171, 309, 328; *WujNT* 393.

»pomoc uznać (*a. poznać, a. znać*); doznać pomocy« [*w tym: czyją [= od kogo]* (5), *w czym* (2), *czego [= co pomaga]* (1)] = *cognoscere praesidium JanStat* [*szyk zmienny*] (8;1); PAnie káždy krol y káždy przełožony vráduie się wznowłły pomoc twoię *RejPs* 29v; *RejKup* n8v; *MurzHist* H4; *KrowObr* 163v, 164; *HistHel* C; *ZawJeft* 10; Tobie tego życzymy/ byś górnego Thronu Doznał we wżem pomocy łowłzá włádnego *OstrEpit* A3; *SarnStat* 986.

»pomocy użyzczać (*a. użyzczyć*)« [*w tym: komu* (4), *czyjej [= od kogo]* (3), *przeciw komu* (1), *na co* (1)] [*szyk zmienny*] (5): *BielKron* 330v; *KarnNap* D4; Zbáw mię łtráchu tego/ Niezszczęść rády iego: Wżycz mi pomocy Przeciw iego mocy. *KochPs* 91; *GrabowSet* Gv; *SkarKaz* 41a.

»pomocy, ku pomocy, na pomoc używać« [*w tym: czyjej [= od kogo]* (9), *przeciw komu* (2), *w czym* (2), *czego* (1), „*na wszem*” (1)] = *uti Mącz; adiutorium uti Vulg* [*szyk zmienny*] (13:1:1); *KlerPow* 3; *LibLeg* 11/174v; *BielKron* 122, 165v; *Adventitiis et externis adiumentis uti* *Obcych á zkad ynąd przichodzących pomocy wżywáć. Mącz* 481b, 510a; *RejAp* 110v; *RejPos* 218; ále iż dufzá przyłączona iest ciáłu/ tedy być to musíáło/ áby ku ich zrozumieniu wżywáá pomocy tych rzeczy/ ktore łmyłem poięte być mogá. *KuczKat* 110; Przypádnieli theż przygodá iáka ná iednego/ álic drugi biega rády łzuka/ pomocy czyiey może wżywa/ iáko może ciełzy/ á łtára się máło nie więcej á niżli o łwoię rzecz włáfná. *RejZwierc* 90v; *ReszPrz* 75; *ZawJeft* 5; *WujNT* 212, *Act* 27/17; *SkarKaz* 634b.

»o pomoc, na pomoc wołáć; pomocy, ku pomocy wołáć (*a. z(a)wołáć*); na [czyją [= od kogo] pomoc zawołáć« [*w tym: czyją [= od kogo]* (2)] = *ad auxilium devocare Mącz* [*szyk zmienny*] (4:3;2:2;1); *BierEz* R2; Czart wołá Połá na pomoc *RejKup* bb8v, Mv; *Mącz* 504d; Smłuy łye/ łmłuy: twéy pomocy Od ráná wołam áż do nocy. *KochPs* 128; [*święty młodzieniec*] w łercu ná Chryłtułowę pomoc záwołáwłzy/ y włty imię iego S. miánowáwłzy/ łkoczył do ognia w kominie goráiącego *SkarŻyw* 201, 373, 574, 583; *WerGość* 231; *CzahTr* Gv; *KlonFlis* B3.

»wziáć, brać (*a. bierać, a. nabrać, a. obrać*) na pomoc; brać, wziáć ku pomocy; wziáć, brać pomoc; przywziáć pomoc« [*w tym: wziáwszy, biorąc (sobie)* (*Pana*) *Boga* (*a. imię Pana Boga* (*a. Pańskie*) *a. Ojca niebieskiego*) na pomoc (16), ku pomocy (1)] [*w tym: sobie* (43), *k sobie* (5); *od kogo* (15), *przeciw(ko) komu, czemu* (5), *do czego* (4), *w czym* (2), *czyją [= od kogo]* (2), *czemu* (1), *o czym* (1), *skąd* (1)] = *advocare Mącz, Calep; acceptare subsidio, in supplementum accersere Miech; uti Mącz* [*szyk zmienny*] (41:30;6:5;15:4;1); *MetrKor* 34/265 [2 r.], 268 [2 r.], 37/2 [2 r.], 2v [2 r.], 4 [2 r.];

MiechGlab 7, 73; Ia Czarz Sahibkyerey wzięwłzi boga na pomocz Mołkyewłką Zyemye łmnozymy wołky swoymy. powoyowawłchi, y załye odyłkawłchi zyemye y wodi. brathv nałchemv wyelykyemv Crołowy y Synv ych m. y ych potomkom mami oddawacz. *LibLeg* 10/96; *RejKup* ł6v; *MurzHist* B4; łtolicá Rzymłka yełt naywyłłłłł/ od kthorey przodkowye ich [*wschodnich chrzełcijan*] łwyęcenye álbo łtawyenye/ vłtávy/ y pomoc bráli *KromRozm III* P4v, 17v; *OrzList* h3; *BibRadz* *4v, *5v, 1.*Mach* 11/60; Pirus Aiáxá iáko powinowátego wzyłł k łobie ná pomoc. *BielKron* 59; [*krol francuski*] zápomniawłzy tytułu łwego Krzełciáńłkiego z Turki łie pobrácił/ y wzięł ie łobie ná pomoc przeciw krzełciánom. *BielKron* 222; Po łkarániu Piotrá Włádzilław wzięwłzy pomoc od kłiáżęciá Hállickiego przyiácielá łwego krewnego/ ciágnął przeciw bráciety *BielKron* 354v, 11v [2 r.], 301, 304v, 349v, 350 (29); *Mącz* 504d; *OrzQuin* R2; *RejAp* BB3v; ále dołyc łełt na nas/ vwierzyc Pánu temu/ ku olięgnieniu żywotá náłzego / á nie brác łobie ná pomoc żadnych wymyłłow łwiátá tego. *RejPos* 121v, 73 [2 r.], 76, 79, 116v, 117 (10); Co łobie łtárzec do poćciwego żywotá ná pomoc brác ma. *RejZwierc* B2 [*idem* 127], 12, 115v, 127, 128, 155v (9); *BielSpr* 58, 60; *BudBib* bv; *MycPrz* II C4v [2 r.]; Czemu ráczey niebierzelł ná pomoc vrzędu [*Quin opem potius magistratus ... imploras*]/ ktoremu y łády y miecz w ręce łełt dan? *ModrzBaz* 62; *SkarJedn* 105; obráł [*Samson Rzymianin*] tę łobie iáłmużnę ná pomoc zbáwieniu łwe^{mv}/ y wysługe v Bogá: áby pielgrzymy vbogie przyymowáł do gołpodka łwey *SkarŻyw* 593, 58, 189, 570; *StryjKron* 130, 385, 405, 597, 662; ábyłł był imię Páńłkie łwięte/ Wzięwłzy ná pomoc/ konał małżeńłtwo záczędé. *KochPam* 84; *ArtKanc* O3v; *Paprup* Kv; Pana Boga napomoc biorác starać się chcemy, aby nic na nas nieschodziło *ActReg* 137, 5, 20; *Calep* 30a; Lecz iż máłó ná zgubę Troiéy Gréckiéy mocy Byłó/ z pułnocnych kráiów przywzięli pomocy *GórnTroas* 8; *OrzJan* 103; *KolakSzczęłł* A4v; *SkarKaz* 385b; *VotSzl* B2v; *SkarKazSej* 687b; *KlonWor* 19.

»wzywać (*a. wezwać, a. przyzwać*), wezwan(y) (*a. przyzwan*), wzywanie na pomoc; wzywać, wzywanie pomocy; ku pomocy wzywać (*a. wezwać*); o pomoc wzywać « [*w tym: sobie* (17), *k sobie* (1); *przeciw komu* (3), *przy czym* (2), *od kogo* (1), *na co* (1), *czyjej* [= *od kogo*] (1)] = *invocare* *Mącz*, *Vulg*, *Modrz*; *advocare, evocare in solacium* *Miech*; *implorare, obtestari, vocare* *Mącz*; *invocare in auxiliatorem* *PolAnt* [*szyk zmienny*] (48:4:1;5:2;5:1); *PatKaz III* 91, 124v; Lecz fię á pana Boga wzyway nalepłzego lekarza łobie ku pomoczy/ á będziefł zdrów. *FalZioł* V 95, V 66; *MiechGlab* 31, 75; *WróbŻołł* 19/8, 49/15, 79/19, ii2; *RejPs* 186v; *RejJóz* C3; Napomnienye krolow ku wierze á ku wzywániu pomocy Páńłkiey. *LubPs* E4v *marg*, S4v, V v, Z5v, aav; *KrowObr* 163, 209v; Iudás [...] wezwawłłly ná pomoc łpráwiedliwego łędziego Bogá/ przyciágnął przeciwko zábijáczom łwey bráciety *Leop* 2.*Mach* 12/5, 2.*Mach* 12/15; *OrzList* h4v; [*Adonisedech król Jeruzalem*] wezwał k łobie czterzech krolow ná pomoc Amoreyłkich. *BielKron* 47v; Otoman ná pomoc wezwań do Europy przyiecháł. *BielKron* 239v, 32, 77v, 84v, 98, 122v (10); *Mącz* 84d, 306b, 452d, 505a [2 r.]; *OrzQuin* E2v; *RejAp* 110v; *RejPos* 184, 204v, 273v; *BialKat* 193v; *KuczbKat* 275 *marg*; *RejZwierc* 12; Trzebá tedy nam włzyłłtkim vćiekác łie s prózbámi pokornie ku Pán^v Bogu/ á wzywác go łobie nápomoc we dnie y w nocy *BielSpr* 76; *RejPosWstaw* [21²]; *BudBib* *Iudith* 9/3; *MycPrz* II B4v [2 r.]; *SkarŻyw* 201, 211, 268; Zebráł też [*mistrz pruski*] wołłká Prufkie z łwoimi Krzyżaki/ przyzwawłłzy ná pomoc Miłłtrzá Liflandłkiego *StryjKron* 487, 225, 305, 692; *CzechEp* 423; *CzechEpPORz* *3; Ciebie ná pomoc wzywam/ ciebie ó miłósci/ Któréy z wieku vzywa łwiát dobrotliwołci. *KochFr* 96; *ReszPrz* 9; *ArtKanc* P15; *KochProp*

7; *ZawJeft* 5; Do czego przyść pewnie możełz/ gdy Pána Bogá o pomoc wzywáiąc/ w tym wżytkim kochánie łwe mieć będziełz/ coby cie ławnym á prawdziwie ławnym/ iáko w ninieyłze czáły ták y ná pothomne wczýniło *Phil* S5; *OrzJan* 14.

»pomoc (z)naleźć (a. najdować)« [w tym: w czym (2), ku czemu (1), w kim (1)] [szyk zmienny] (1): Kto łe w łzczeńściu pyłźnie miewa/ A o przyiaśń ludzká niedba: Taki w łwey ciężkíey przygodzie/ Zadney pomocy nie naydzie. *BierEz* K3v; *RejPos* 6v, 327; *RejZwierc* 65; *SkarŻyw* 440; *ArtKanc* D4; *SkarKaz* 519b.

»żądać pomocy, o pomoc, pomoc« [w tym: od kogo (8), czyjej [= od kogo] (8), przeciw komu (7), u kogo (5), ku czemu (1), o co (1)] = *adiutorium postulare HistAl*; *auxilium flagitare, implorare, inquirere, requirere Mącz*; *petere auxilium a. opem Calag* [szyk zmienny] (29:11:1): Kobyłki kiedy opáđły/ A nie miáły co by iáđły: Bardzo się łá zátrofkáły/ Mrowek o pomoc żáđáły. *BierEz* Mv, O; Czo iá ma^m łe radzićz takowych łudzi? abo ktorey pomocy od nich żędačz o przíługę ku panu Szczęłciu *ForCnR* C2; *MiechGlab* 3; *HistAl* I6; Ale iem rokazuie/ [...] aby téłz drugíey pozdráwiali wchodząc wdomy ich zwyczajnem w żydołtwie pozdráwianiem/ żáđaiąc im pokoiu iako v náś/ pomocy bożyi. *MurzNT* 43v; *LubPs* Y5v; *Zawłocki* [...] żáđał pomocy ku łtátku łwego zdobywánium *BielKron* 402, 21, 129, 167, 168, 190v [2 r.] (14); *Confugit in sinum suum concussa Respub.* Znędzona á zniłczzona Rzećpółpolita k tobie łe wcieklá pomoci łpomóżenia y obrony żáda. *Mącz* 395c, 306b [3 r.], 337a; *MycPrz* II B3v; *Húłff* begeren. Pomoc żáđać. Rátunku prośić. *Petere auxilium a. opem. Calag* 288a; BOże wiecznéy mocy/ Twéy żádam pomocy: Chćiéy łye póspiefzyć ku rátunku memu *KochPs* 102; *StryjKron* 290; *ArtKanc* I4, K9, K14, M2, S4, T6; Kościoł może żáđać pomocy krolow Chrześcijánłkich przeciw haeretykom. *WujNT* Zzzzz3, 211, 498 [2 r.]; *KlonFlis* H4v.

»wielkiey pomocy żádać« = *wymagać wielkiego wysiłku* (1): *Manus multas poscit hoc opus.* Wielkiei pomocy żáda tá robotá. *Mącz* 208d.

Wyrażenia: »pomoc boża, boska, (Pana) Boga, od (Pana) Boga, bogow« = *adiutorium Dei Vulg* [szyk 131:55] (132:37:10:4:3): *MetrKor* 46/46v, 175; thy wżiłthky zyemye náłłzy przothkowye bożá pomocá y my thełz pothym szamy náłłá ognysthá schabla y głodem pobraly *LibLeg* 7/40v; *MurzHist* H4, H4v; *MurzNT* 43v; *Leop 2.Mach* 8/23; *BielKron* 329v; *KuczbKat* 335; Dowćip dziwny y pomoc Bołka ná obronę dziewictwá. *SkarŻyw* 445 *marg*, 56, 201, 211, 242, 263 (13); *LatHar* 352; *WujNT* 556, 600, Ccccc4; *SkarKaz* 310b, 349b, 352a, 519b; *Myśl* moiá ciężko ielt ztąd vtrapiona/ Wąpiąc o bożkiéy pomocy ściśniona. *GosłCast* 69. Cf *Wyrażenia przyimkowe.*

»cudza, obca pomoc« [szyk 4:1] (4:1): *GlabGad* M5v; *OrzQuin* G4v; Nagła to ná mię M. kłięze/ nielza/ iedno mi łe do cudzey pomocy wciec *GórńDworz* C3v. Cf »bez pomocy cudzej«.

»dobrowolna pomoc« (1): *Auxilia voluntaria, Dobrowolna pomoc. Mącz* 506b.

»pomoc kradzieźna [= do kradzieży]« (1): *Ad furta uti aliquo homine. Ku pomoci kradzieźney wżywáć. Mącz* 510a.

»pomoc ludzka, człowiecza« [szyk 8:4] (10:2): Tymi słowy okázuie łię beśpiecznie łumnienie wiernych/ ktorzy będąc pod obroná Bożá nie myłłá o zadney pomocy ludzkíey. *BibRadz* I 338c *marg*; *BielKron* 240; *SienLek* 113; *KuczbKat* 275; niegodzien ielt pomocy ludzkíey [*indignus ope aliorum*]/

kto w niebezpieczeństwie będącym ratunku niedawa *ModrzBaz* 68v; *SkarŻyw* 487; Nádźieią zdrádna/ w pomocy człowieczey *GrabowSet* I4v. Cf »bez pomocy ludzkiej«.

»nadzieja pomocy, o pomocy, w pomocy« (6:2:2): *BierEz* O; *RejPs* 88v; *BielKron* 309v; Praecisa opitulandi potestas, wżifitka nádzieiá pomocy odpádlá/ á odefzlá *Mącz* 30a; *RejPos* 304v; Káleteńczykowie/ [...] głodem przyćifnieni/ y nie máięcy żadney nádzieie o pomocy/ vmyflili Miáfto poddać nieprzyiacielowi. *Phil* D; *GrabowSet* I4v; Nuż zásię Croátia/ Dálmátia/ y infzé narody [...]/ co infzégo myflá/ ieno gdyby ie kiedy zálećiaáká iáka nádzieiá pomocy wáfzýy/ áby dżwignáć fie á w tákię niewoli myflić o fwym dobrym mogli? *OrzJan* 30; *SkarKaz* 552b; *SzarzRyt* C2v.

»pomoc namowiona« (1): Cżego [udziału w kosztach obrony] może ná poŕpolitym Synodzie namowę wczás vczynić/ y pomoc námowioná w ręku fwych pogotowiu mieć. *PowodPr* 84.

»pomoc z nieba, niebieska« = *auxilium de caelo* *Vulg* [szyk 8:5] (11:2): *WróbŻolt* Gv; *Leop* 2.*Mach* 8/20; *RejPos* 49v; *KochPs* 83; *StryjKron* 335; abyś [...] w miłofierdżiu twym nádzieię pokládaíjące [...] niebiełką pomocą y poćiechą raczył miłostíwie opátrzyć *LatHar* 633, +3, 136; *SkarKaz* 457a; *SkarKazSej* 670a, 687b [2 r.]; On [*Stefan Batory*] nádzieię łámą Z niebá pomocy/ śmiał być nawáłnościam táwą Páńnońłkim *SzarzRyt* C2v.

»pomocą, w pomocach opuszczony; pomocu opuszczac« (2:1;1): *LibLeg* 9/53v; Zwłáfczá w fwieczkich pomocach/ czo łá opufzczeni Ci łá twoiey opiece/ wżyithci poruczeni *RejJóz* C3; Ludowik Krol Węgierłki pomocą Krześciáńłkich pánow opufzczony/ przeciwko nierzyacielowi iechał z niewielkim woýłkiem *BielKron* 259, 240.

»osobliwa, osobna pomoc« (4:2): *BielSpr* 17v; Bo on [*Pan Bog*] pierwey nas miłuię/ mowi Ian ś. y powoływa y ciągnie do łiebie ofobną pomocą fwoiá/ y vprzedzáiącą/ y z námi idącą. *SkarKaz* 347b. Cf »bez osobliwej pomocy«, »za osobliwą pomocą«.

»pomoc Pańska, Pana« = *auxilium Domini* *Vulg* [szyk 24:10] (26:8): *LubPs* E4v *marg*; Bez páńłkiej pomoci łłáby rozum. *RejWiz* 82 *marg*; Nie wy fie będziecie potykáć/ iedno tylko śmiele ftoyćie/ á ogládaćie pomoc Páńłką nád łobá/ o Iudá/ y ty Ieruzálem *Leop* 2.*Par* 20/17; *RejPos* 258, 327v; Vfiáię páńłkię pomocy/ Nieboię fyę żadnéy mocy. *KochPs* 37; *GrabowSet* Q2v. Cf *Wyrażenia przyimkowe*.

»pomoc pieniężna« = *argentarium auxilium* *Mącz* [szyk 1:1] (2): *Mącz* 15c; Omijam kto/ iáką pomoc pieniężną złemu nieprzyiacielowi przywrócić rádził. *Phil* E2v.

»pierwsza pomoc« (3): Stárác fie tedy trzebá gdy fie małz potkác: ábyś miał pirwłzá pomoc z mieyćá/ ktore tym pożytecznieyłze im wyłzłze bywa *BielSpr* 15; *SkarJedn* 376; Bo nie małz inney pierwszey pomocy iedno wierzyć w Chryłtułá *SkarKaz* 348a.

»pomocą posilony« (1): Litwá záś z Zmodziá złączona/ y nowá pomocą poŕilona/ z Rułaki y z Tátáry wálnym á fćifnionym vfem rozerwáli Niemieckie Reytery iezdne *StryjKron* 390.

»pomoc w potrzebie, na potrzebę, do potrzeb, potrzebna, potrzebującemu« [szyk 7:1] (4:1:1:1:1): *LubPs* Y5v; *BielKron* 226; Bełtia záłię vczy/ [iż] ábyś ty chwálił Dominiká/ Fráncifłzká/ Benediktá [...] iego łobie ná pomoc w káżdey fwey pothrzebie y wzywał y vzywał. *RejAp* 110v; *RejPos* 220, 226v; *ArtKanc* K12v; *SarnStat* 993 *marg*; *SkarKaz* 40b.

»prędką, skora pomoc; prętki ku pomocy« [szyk 7:1] (5:1;2): Thy predką pomocz poznas Iełli kniemu [k Panu] myśl wierna mas. *RejKup* n8v; *LubPs* ddv; Plenus officii, Wielmi posłuszny/ Prętki ku pomocy *Mącz* 304c, 425d; *SkarŻyw* 242, 284; *SkarKaz* 519b [2 r.].

»pomoc przyczynna« (1): Do ktorey [do Najświętszej Matki] fię częłto wćiekąc/ [...] y o pomoc przyczynną prośić małżonkowie nie zaniechają. *SkarŻyw* 45a.

»spolna, społeczna, wzajemna pomoc« = *mutua opera Mącz* [szyk 11:2] (10:2:1): *KromRozm II* a4v; *Consociare arma cum populo aliquo*, Społną pomocą wojnę wieść. *Mącz* 398b, 239c; Iełlize też w iákicy łpráwie waleczney zgody á miłości á łpoleczney pomocy iednemu od drugiego nie będzyc/ á będzyc rołterk ábo iáka niezgodá miedzy wołki onemi [nie będzie takie wojsko srogie nieprzyjacielowi] *RejPos* 334; *SkarŻyw* 536; *WujNT Zzzzz4v*; *SarnStat* 992, 1022 [2 r.], 1211 marg; W drugim załtępie łtare miefzáli z młodymi/ By w zaiemną pomocą byli potężnymi. *KmitaSpit B. Cf* »za pomocą spolną«.

»pomoc świata tego, świecka« [szyk 12:2] (10:4): abowiem łlaba nádzieiá iełt w koźdey łwieckey pomocy *RejPs* 88v; *RejJóz C3*; A my przedfię nie dufamy iemu [Bogu]/ łzukáiąc łobie inych pomocy á nádzieie łwiátá tego. *RejPos* 131; Zadna pomoc tego łwiátá nie iełt bez woley Boźey. *RejPos* 167 marg, 16, 167 [2 r.], 257 [2 r.], 257v [2 r.], 280 (11); rácz to dáć/ áby przez iego [łw. Dominika] przyczynę/ y ná łwieckey mu [Kościółowi] pomocy nie łchodźiło *LatHar* 449.

»święta pomoc« [szyk 5:4] (9): á omylna iełt rádá y pomoc łwiáthá tego/ gđzyc nie będzyc zwirzchności/ rády á pomocy łwięthey iego. *RejPos* 257v, 257v, 326v; *MycPrz II B3v. Cf* »bez łwiętej pomocy«, »za pomocą łwięta«.

»pomoc towarzyska, towarzystwa« [szyk 1:1] (1:1): Herkules [...] przyiechał do Spárty miáłtá/ gđzyc był Káłtor y Polux brácia piękney Heleny/ prófząc ich o pomoc towarzyłką przeciw Láomedontowi *BielKron* 55, 55.

»wielka, niemála pomoc« = *maximum a. multum adiuventum Modrz* [szyk 40:7] (42:5): *GliczKsiąż A3v, C5v, Kv; RejWiz 2v; BibRadz *5, *5v; BielKron* 121, 388v, 406, 412; *KwiatKsiąż F4v, K4*; *Enixius ad bellum adiuverunt*, Tym więłfzą pomoc ná wojnę dali. *Mącz* 248b, 179c, 208d, 448b; Ia ginąc/ ná was Rátá/ wołam: których włzytkich pomoc wielka/ z ofobná koźdęgo/ máłá moc w téy łodźi iełt. *OrzQuin A3v; RejAp* 159v; *GórnDworz H2*; Boby przedfię y pomocz niemála ku obronie/ y łępsza chwałá Páńłka s tego być mogłá *RejZwierc* 187, 32; *BielSpr* 11, 17v, 52v; Lecź miedzy włzemi nawięłfzey mi pomocy wtey mierze dođáli Laurentius Valla, Erałmus on Roterodamłki Martin Luther, [...] Nicolaus Zegerus ácz Antichriłtow łługá. *BudNT przedm dv; ModrzBaz* 44, 101v, 123v, 129v; *SkarJedn* 256, 376; modlem fię powiáda/ we Młzy zá włzytki miedzy námi pomárłe: wierząc/ łfz to iełt wielka łuszom pomoc/ zá ktore ofiáruie fię modłitwá *SkarŻyw* 278, 3, 369, 536, 567; *PudłFr* 78; Wielka do zwycięłstwa pomoc iełt/ gđy ten iełt w Wołku/ ktory y zły y dobry wczynek zápláćić moźe. *GórnRozm A2; ActReg* 5; *OrzJan* 29; *SiebRozmył B*; Bo ná tym wielka pomoc wodzowi łobremu/ Wiedźieć co nieprzyiáciel myłłi wołku twemu. *KmitaSpit Bv; SkarKaz* 245b, 633a; *VotSzl D3v*; tedyby tym łpofobem nie máłá pomoc do obrony kráioł Rułkich być mogłá *VotSzl Cv; SkarKazSej* 687a.

»pomoc wojenna« (1): Belli subsidia, Pomocy wojenne. *Mącz* 380c.

»zdradliwa pomoc« (2): *BielKron* 121; Zdradliwa pomoc Tatarfka. *StryjKron* 747 marg.

»pomoc życzliwa (a. życzna)« [szyk 1:1] (2): Bo iuz tháki [zły] pan nie może mieć áni wierney rády/ áni żadney życzliwey pomocy, od poddánych swoich *RejZwierc* 45v. Cf »bez pomocy życznej«.

Szeregi: »pomoc i błogosławieństwo« [szyk 1:1] (2): á choć co zdobędą/ tedy naprzod łami łobie o to oczy łupią/ [...] á iáko Pan Bog ma błogółáwieńtwa y pomocy swey dodáwác? *PowodPr* 14. Cf »za pomocą i błogosławieństwem«. [*Ponadto w połączeniach szeregowych* 2 r.]

»łaska i (a) pomoc« [szyk 20:4] (24): A iżby nam Pan nász w tym vpáść nie dał/ obiecuię nas tu podpierać łáfką á pomocą Duchá świętego *RejPos* 130; *KuczbKat* 335; *SkarŻyw* 263; *LatHar* 7, 76; vczynki násze dobre nie ták łá násze/ iáko Chrystuśowe: iż iego łáfką y pomocą łá vczynione *WujNT* 656, 200, 556, 563, Ccccc4; *SkarKaz* 41a, 310b, 311a [2 r.], 316b, 352a. Cf *Wyrażenia przyimkowe*. [*Ponadto w połączeniach szeregowych* 8 r.]

»moc i (ani) pomoc« (2): [krol od wojewody multańskiego żáda] iífbi iego bronil moczą i pomocą swoyą. *LibLeg* 6/55; *ArtKanc* B6v. [*Ponadto w połączeniu szeregowym* 1 r.]

»pomoc, (a, ani) nadzieja« [szyk 2:1] (3): Bo gdy wiernie będyełz miłował Páná Bogá swoiego/ [...] iżci iuz infzey nádzyeie áni infzey pomocy nie trzebá będye łzukác/ áni ná niebie áni ná zyemi *RejPos* 222v, 131; *SkarŻyw* 460. [*Ponadto w połączeniach szeregowych* 4 r.]

»pomoc, (i, albo) obrona« [szyk 10:6] (16): *RejWiz* 123v; *BielKron* 402v; *WujJud* B2v; *MycPrz* II C4v; *CzechRozm* 66; muśifz wálzá kró: M. przyznác wielkie dobrodzieyftwo pánfkie/ że ná pomoc wálzey kró: M. y ná obronę/ máło nie świat wzyftek pobudzić raczył. *OrzJan* 109; Ten który mieřzka w pomocy nawyźłzego/ w obronie Bogá niebiefkiego przebywác będye [Vulg Ps 90/1]. *LatHar* 615, 211; *WujNT* 262, 853; *SkarKaz* 519b [2 r.], 634b. Cf *Wyrażenia przyimkowe*. [*Ponadto w połączeniach szeregowych* 7 r.]

»pomoc a (i też) opatrność (a. opatrzenie)« [szyk 2:2] (4): [człowiek] czudzą rzecz więcey opatrziący niżli swą włáfną, [...] będye nie dbály o dobrą maięthność maiącz nadzieię w czudzim opatrzeniu y też pomocy. *GlabGad* M5v; ále przedię nádzyeia infza nie może być iedno w pomocy á w opatrności Páná swego. *RejPos* 258, 326v. Cf »z opatrności i pomocy«. [*Ponadto w połączeniach szeregowych* 3 r.]

»pomoc i pociecha; pomoc z pociechą« [szyk 7:2] (8;1): *KrowObr* 62v; Ile włádác będyę mogł/ Bolką pomocą podpárt y pociechą/ obiecuię wzykto [!] wiernie skutecznie vczynić. *BielKron* 329v; *GrabowSet* C3v; rácz nam to dáć/ ábyfmy [...] przy śmierci pociechą y pomocą twą opatrzeni/ á po rozłączeniu z tym światem/ do duchowney gory Chrytuśá Páná byli doprowadzeni. *LatHar* 469, 633; *WujNT* Zzzzz4v; *SkarKaz* 273b, 611b, 633a; [[łaska Twoja] iest mocą moją/ ona my poczyechy y pomocy dodawa. *NowModl* 65]. [*Ponadto w połączeniach szeregowych* 5 r.]

»nie tylko pomoc, ale też podpomózenie« (1): kościoły Królestwa nášzego przez przodki nászé łá hoynie nádáné: [...] dla opátrowania ludzi vczonych y godnych [...] gdyby dobrá Kościelné tákowym nietylko pomocy ku życiu/ ále téz podpomózenia [*non solum facultatem vivendi, sed etiam opem JanStat* 202] im y przyiaćiółóm ich nie dawály *SarnStat* 192. [*Ponadto w połączeniach szeregowych: podpomaganie* 1 r., *wspomózenie* 1 r.]

»pomoc, (a) podpora« [szyk 2:1] (3): nyemáłą pomoc á podporę záuwlfe rodzicy máyą z dzyatek. *GliczKsiąż* C5v, Kv; *Adminiculum – Podpora, pomocz. Calep* 25a. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»pomoc i posługa« [szyk 3:1] (4): *SkarŻyw* 173; Iż święci nam pomoc czynią/ y my im też poługi czynim *SkarKaz* 635a, 634b [2 r.].

»pomoc i przychylność« (1): áni która łtroná [*Król polski ani Mistrz pruski*] ku ołławieniu drugiey łtrony nie będzie żadného poduśczać/ ná to pozwalác/ áni pomocy y przychylności podáwác [*auxilium dabit et favorem JanStat* 843] iáwnnie álbo potáiemnie *SarnStat* 1068. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»pomoc, (i, a, albo) przyczyna; nie przyczyna, ale pomoc« [szyk 5:3] (7;1): *LibMal* 1543/72v; Day nam Boże ábyfmy [...] Świętey Iágniełki pomoc y przytzyneż ználi *KrowObr* 163v; *SkarŻyw* 317; *LatHar* 171, 328, 634. Cf »bez pomocy i bez przyczyny«, »z przyczyny i pomocy«. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*]

»((a)ni, a(l)bo, tak) rada (a. porada), (i, a, a(l)bo, (a)ni, jako i) pomoc« = *consilium et opera Modrz*; *auxilium et consilium JanStat* [szyk 53.10] (63): *LibLeg* 9/53v, 11/174v; Tucz ni rady ni pomocy Poruczay go bołkiey mocy. *RejKup* f8, p2v, y7v, cc7v; A pomocnicy [*ku mężobójstwu*] máią być rozumiani/ ktorzy łye ná mężobołstwo iednołtáyną rádá á pomocą łpiknełi y ziednoczyli. *GroicPorz* ll3, o3, z, kk2; *RejZwierz* 130v; *BielKron* 330v; *Mącz* 504b; *SienLek* 113; *RejAp* 179v; *RejPos* 115v, 131v, 139v, 166v, 183v (11); Miał niemáło przyiacioł z dawná záchowáłyeh. Ktorzy głupich połtepkow iego łitowáli/ A rádá y pomocą wždy go rátowáli. *HistLan* B4v; A kogo możelz rátuj czym możelz/ iefli nie máiętnością álbo wždy włpomozieniem iákim/ tedy wždy rádá álbo pomocą *RejZwierc* 35v, 45v, 65, 90v, 133v, 140v, 164v, 189 [2 r.]; *CzechRozm* 9v; *ModrzBaz* 107; *SkarŻyw* 570 [2 r.]; *CzechEp* 272; *ArtKanc* S4; do wmMMPana to donoszę prosząc wmm MMPana o pomoc y oporadę azebys wm MMP. swiadkiem raczyłbydz niewinnosci moiey *ActReg* 14; Oćiec Dobrotliwy/ Chętny do rády y pomocy łwemu/ Synowi *GrabowSet* S4v; *LatHar* 115; *WujNT* 393; *SarnStat* 989 marg, 1069; *SapEpit* B. Cf *Wyrażenia przyimkowe*. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 27 r.*]

»pomoc, (i, a, ani) ratunek« = *ops, praesidium Modrz* [szyk 13:2] (15): *BielKron* 228, 308; *GórnDworz* Bb2; *RejPos* 220; *ModrzBaz* 1v; Seine húlffe vnd fórderung zulfagen. Swoię pomoc y ratunek obiećać. Promittere fidem. *Calag* 436b; *StryjKron* 335; [*naród włoski*] obiecuie pomoc y ratunek dla połpolité^{go} dobre^{go}. *OrzJan* 108, 90; *LatHar* 586; *WysKaz* 39. Cf »bez ratunku a pomocy«, »za pomocą a ratunkiem«. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 7 r.*]

»ręka i pomoc« (1): Bo łámi przez łię powłtác z grzechu nie możem/ áż on [*Bóg*] nam rękę y pomoc łwoię poda *SkarKaz* 347b.

»pomoc a towarzystwo« (1): *Symmachia* Pomoc á towarzłftwo ku wiedzłeniu woyny. *Mącz* 436c.

»pomoc i zasługa« (1): Nie dał bym práwi [*Luter*]/ zá pomoc y załługę łwiętego Piotrá iednego pieniádzá *ReszPrz* 60.

Wyrażenia przyimkowe: »bez, przez, krom, (o)procz pomocy« = *sine a. absque ope, sine praesidio Modrzy sine ministerio JanStat* (62:7:10:3): *PatKaz I* 4; *PatKaz III* 112; *RejPs* 105v, 203; Teras leżę

bes pomocy Wie bog doczekamly noczy. *RejKup* f5v; *MurzHist* Nv; Cicero dotąd fie vczył á przy náuczycyelu fwym trwał/ aż fie theż obrocił do rzeczy pośpolitey/ y bez żadney pomocy rzecz mawyał *GliczKsiąż* O2; tá rybá [*balena*] krom pomocy podniowłzy fie nawiętłzy okręt przewroci. *BielKron* 295; Ale iefli dzieię martwe/ tedy bywa przez pomocy rodzenie tym trudnieyŹe *SienLek* 114; *RejAp* AA5v, 20v; *GórnDworz* P5v; *ModrzBaz* 125; Przetofz zá mocą iego znifczęgoŹ/ bez naczynia/ bez máteryey/ bez pomocy y roboty budowniczey Ítánł ten Źwiát/ dziwne dzieło y páłac wŹytkiego co ieft/ niebo y ziemiá. *SkarŹyw* 258; Kto miał rozumu/ kto ták wiele mocy? Ze Źwiát poŹtáwił krom żadney pomocy? *KochFrag* 15; *SarnStat* 1301.

~ *bez pomocy czego* [= *co nie pomaga*] (3): Powieda Cicero, że lepiej tyŹiác kroć zginąć/ niżli w fwoiey Rzeczypośpolitey bez pomocy oręŹa nie moc żyć. *ModrzBaz* 63v; *WujNT* 536, 559.

bez pomocy czyjej [= *kto nie pomaga*] (54): temu nieŹproŹta duŹła moia bez twey laskawey pomocy aby Źobie co łama pomoc mogła *RejPs* 171, 44, 162; *MurzNT* 176; Y któryŹ yeft tákí człek coby o Źwey mocy/ Wítápił ná gorę PáńŹką procz yego pomocy *LubPs* F3v, aa5v; *RejWiz* 165; *BielKron* 311; *Mącz* 210b; *RejPos* 26, 40, 51, 142v [2 r.], 143 (10); *CzechRozm* 3v, 36 [2 r.], 122; *ModrzBaz* 2, 127; *ArtKanc* H13; niebezpieczne mu [*cesarzowi*] się zdało do Polski obrocic bez pomocy. Rzeszki [*tj. rzeskiej*] *ActReg* 5; *GrabowSet* F4v, I2v, S4v, T2v; Což zá Źily łá náŹze/ což zá rozumy náŹze bez P. Bogá y pomocy iego? *SkarKaz* 609b, 633a; [Jest teŹ tam trzeci młynik zbudowany w lesie [...]; który zbudował młynarz Rayko swym nakładym krom pomocy pańskiey *LustrMaz* I 103]. Cf »bez pomocy boŹey«, »bez pomocy ludzkiey«, »bez Pańskiey pomocy«.

W połączeniach szeregowych (3): tego doŹtác áni doŹthępić nie możemy/ oprocž rády/ pomocy/ á podpárcia Duchá Źwiętego. *RejPos* 143; *WujNT* 536; *SkarKaz* 310b.

W charakterystycznych połączeniach: bez pomocy kaŹdey (2), *laskawey, wszej* (2), *wszel(a)kiey* (2), *Źadnej* (4); *bez pomocy łaski* (2).

Wyrażenia: »bez pomocy boŹey, boskiey« = *sine a. absque ope divina* *Modrz* [*szyk* 7:5] (6:6): nikt o Źwey mocy/ Nie może nic dobrego bez BoŹkiey pomocy. *RejWiz* 133v; Abowiem nieieft to podobna rzecz/ áby kto mógł dobrze rŹędzić/ ábo Źiebie/ ábo kogo drugiego/ bez BoŹey pomocy. *GórnDworz* Hh6v; *HistHel* C3v; *ModrzBaz* 75v, 129; á iŹ nic Źobie bez pomocy BoŹkiey o Ítátku fwym y wytrwaniu obiecować niemogł [*Źw. Piotr*]: Źięty boiaznią miedzy złym towarzýŹstwem w domu nieprzyaciół Pána Źwego/ vpadł w on grzech wftnego záprzenia. *SkarŹyw* 598, 262, 597; *WujNT* 536; *SkarKaz* 310b; *SkarKazSej* 678b; proŹne człowiece Źtáránie bez BoŹey pomocy. *SzarzRyt* C3v.

»bez (a. przez) pomocy cudzej« [*szyk* 1:1] (2): przeŹ cudzey pomocy nieprzyaciółom swym nietylko się bronili ale y srogiey byli *ActReg* 40; *KlonFlis* A2.

»bez pomocy ludzkiey, człowiecey, ludzi« = *sine ministerio hominis* *JanStat* [*szyk* 4:2] (4:1:1): *PatKaz* III 112; *KromRozm* II g4v; Pan Bog wŹzechmogący mogłby przez Duchá Źwego Źwiętego tákíemnym oŹwieceniem przez ludzkiey pomocy [...] wŹyŹthek Źwiát odnowić/ y KoŹciół Źwoy rŹádzić *RejPosRozpr* b3v; *SarnStat* 466; łam człowiek ieft z Źiebie niedoŹtáteczny/ y potrzeb Źwoich bez pomocy innych ludzi odpráwić nie może. *SkarKaz* 633a, 419b.

»okrom, bez osobliwej pomocy« (2:1): żaden z nich [z ludzi] w swym wrzędzie niemoże się dobrze popisać/ okrom oobliwey pomocy Bożey [*absque singulari ope divina*]. *ModrzBaz* 129, 75v; *SkarŻyw* 262.

»bez Pańskiej pomocy« (3): Bez Pánłkiey pomocy łłaby rozum *RejWiz* Cc4, 135; Pracuy we dnie/ pracuy w nocy/ Prózno bez Pánłkiey pómocy *KochSob* 57.

»bez, oprócz świętej pomocy« (1:1): Bowiem oprócz twoyey śwýtey á możney pomocy/ Nigdy bych ya ifcye nye mógł wytrwać o swey mocy *LubPs* aa5v; gdyż to wiełz iż my bez twoiey śwýthey pomocy áni przeźrzeć/ áni sie obaczyć/ áni łobie nic pomoc nie możemy *RejPos* 173.

»bez pomocy życzney« (1): Bez twey pomocy życzney/ Y tarcze łálki/ [...] Łacno mnie zwalczy/ Smok w złości ćwiczony *GrabowSet* S4v.

Szeregi: »bez łaski i pomocy« (1): [*własna wola*] do wysługi łálki Bożey y ziednánia oyczyżny [!] oney niebieskiey/ nic/ bez oobliwey łálki y pomocy Bołkiey niemoże. *SkarŻyw* 262.

»bez pomocy a bez miłosierdzia« (1): A wołaycie ku Pánu swemu/ áby włożył ná nię [*na duszę*] miłościwą rękę swoię/ [...] áby tak nie zámárłá/ nie obaczywłszy sie/ bez pomocy á bez miłosierdzia iego śwýtego. *RejPos* 256.

»bez pomocy a bez obrony« (1): [*przyrodzenie nasze pokusom obronić się nie może*] bez pomocy á bez oobliwey obrony Páná tego: ktory włztyko wie/ widzi/ y łprawuie *RejPos* 352.

»bez pomocy i bez przyczyny« (1): przedię ná to pomni/ iż Pan włztyko wczyni dla ciebie bez włzey pomocy/ y bez włzey przyczyny káźdego *RejPos* 186.

»bez rady i (a) (bez) pomocy« [*szyk 7:3*] (10): żaden pan ieden Krześciánłki odeprzeć [*mocy tureckiej*] niemoże/ bez rady y pomocy inłzych krolow *BielKron* 311; *RejPos* 26, 142v *margin*, 183v; *CzechRozm* 3v, 36 [2 r.], 122; *CzechEp* 277; *KlonFlis* A2.

»bez ratunku a pomocy« (1): to pewnie wiemy/ że bez twego [*Panie Boże*] rátkunku á pomocy nie tylko w thák wielkiey rzeczy/ ále y w namnieyłzey nicbyłmy wczynić nie mogli *RejPosWstaw* 42.

»sam (przez się a. rękoma swoimi, a. swą ręką, a. palcami rąk swych), (swą) własną mocą, własnymi siłami, bez (a. przez) (czyjej a. żadnej) pomocy« [*szyk 12:1*] (10:2:1): *GliczKsiąż* O2; *RejZwierz* 78v; Ale to obacz/ iż ten to włzechmogąć pan/ łwą włáfną mocą/ łwym włáfnym Bołtwem/ bez żadney pomocy/ łzedł iáko práwy Krol á iáko práwy Bog do niebá łwego. *RejPos* 135v; *CzechRozm* 3v, 36 [2 r.], 122; [*Bog*] łam rękoma łwoimi bez rady czyiey/ [...] y pomocy niebo y ziemię łtworzył. *CzechEp* 277; *WujNT* 536; A tákowa rzéká áłbo potoczek ma byđz zá gránice miáná: która [...] przez inłze mieyćcá łwoie łzćie y płynienie obróci/ przez pomocy ludzkiey włáfną mocą [*sine ministerio hominis, sed propria virtute naturali JanStat* 419] *SarnStat* 466; Bo iefli ćielefnych potrzeb łam łobie człowiek bez pomocy drugich dołtác nie może: dáłeko więłszá ma łłábość ná duchownych potrzeb wiecznego mienia dołtawánie. *SkarKaz* 633a, 633a; [*Hippijas*] to włztyko łwą ręką bez rady y pomocy cudzey wrobił/ nie tylko łukniá/ obuwie/ czápkę/ pás y pierzścień: ále też náwet łszárłat *KlonFlis* A2. ~

»z pomocy (czyjej)« (9): Rzekł Brutus/ dopuśćcie nam iż káźdego roku będyem mieć moc wybrác kilka Mágítratow/ ktorzyby náłzych praw y inych rzeczy łtrzegli/ á o krzywdy náłze mowili/ [...] áby z ich pomocy połpołtwo nie było wćiśnione *BielKron* 108v.

~ *Wyrażenie*: »z pomocy bożej, boskiej« [szyk 3:2] (4:1): Teraz bogati Czełarf nał yego m. zbozey pomoczy łzwamy przyyaczielstwo ma. *MetrKor* 46/117v; *SkarKaz* 576b; *PaxLiz* A2v, Cv; *SkarKazSej* 657a.

Szeregi: »z pomocy a łaski« (1): czo mamy to włzytko łyey [*Maryi*] pomoczy a łafky myłofyerdzya mamy *PatKaz III* 92.

»z opatrności i pomocy« (1): Bo łam przyrodzony rozum vkázuie/ iż rządy y łprawy krolełtw y pańłtw z Bozkiey opátrności y pomocy łtoią *SkarKazSej* 657a.

»z przyczyny i pomocy« (1): łktorą [*uciętą ręką*] gdy łię przed obrazem niepokaláney dziewice Matki Bożej modlił/ z iey S. przyczyny y pomocy zlecżonym zołtał *SkarŻyw* 319.

»z rady a z pomocy« (1): iż cokolwiek ielł zbioru á nábycia twego nád wołą y nád połtánowanie Pána twego/ iż to włzytko małz z rády á s pomocy onego márnego á omylnego krolá y kłiążęciá łwiátá tego *RejPos* 326. ~

»przez pomoc« (11): Cynamon w Mutylu rołście ielł drzewo/ od ktorego gdy przez pomoc łkorá odwłtanie [*tj. gdy zostanie siłq oderwana*]/ od łłóncá łie vpiecże/ potym zá Cynámon biorą onę łkorę łłotką. *BielKron* 446v; O Pánie Boże/ [...] rácz dobre chęci/ y myłłi náłze/ [...] przez gotowá pomoc do końcá łzczęłliwego prowadźi. *LatHar* 358.

~ *przez pomoc czyją* [= *od kogo*] (8): Acz to idzie z bołkiey mocy Ale wđdy przez ich [*łwiętych*] pomocy *RejRozpr* B3v; *KromRozm III* 17v; Potym przez pomoc Antypatrá kłiążęciá Idumee oycá Herodowego/ pomłcił łie nád brátem. *BielKron* 118v, 370, 392v, 403, 458v; *LatHar* 232.

Szereg: »przez pomoc i obronę« (1): niechay bęđdzie [*serce moje*] łtrażá dźienná y nocná obtocżone/ z łtrony wiekułłtego dźiłsieyłzey łálki twoiey záchowánia, przez pomoc y obronę twoię/ y modlitwę włzyłtkich łwiętych twoich. Amen. *LatHar* 232. ~

»z pomocą« = *adiuvantibus, iuvarine HistAl; iuvantibus Mącz* (47):

~ *z pomocą czego* [= *co pomaga*] (1): IEłliby ktho ná czyię inłtygácyá dan był do kaźni połpolitey/ s pomocą práwá/ ná obżáłowánie o dłuę [...] á Więźien by z więźienia vciekł: Sędźia obwiniony o to/ bęđdzie wolen gdy łam przyłyęże iż Więźien bez iego winy [...] vciekł. *GroicPorz* ł2.

z pomocą czyją [= *od kogo*] (46): matuchno łaskawá/ prołis za nami łynáczka/ [...] byłmy łie polepłłyli/ łłcześnie dokonali/ a tak ł twoią pomotzą do nieba łie dołtali. *OpecŻyw* 20v, 135; *SeklWyzn* b3v; Wawrzynycz Sarkala furman ze Lwowa Scheraffedina Thurka na Boru łzlyełzinłkym wnyedzielyá po łzwyąthym łacubye zabill spomoczą dwv yeznich *LibMal* 1548/145v; *KromRozm II* n3v; *GroicPorz* b4v; Konon Atheńłki ktory był vciekł do Perłyey/ s pomocą Perłow poráził Łácedemony. *BielKron* 121, 121, 128 [2 r.], 131v, 172, 199v (11); *GórnDworz* Bb3; *BudBib* 2.Mach 4/36; *PaprPan* N2, Ee4v; W ten czás też łwidrigáillo Podole z Rułką y Mołkiewłką pomocą burżąc poimał był Teodorá álbo Fiedká Koributowicá Xiążę Niełwiełkie *StryjKron* 582, 121, 295; *ReszList* 144, 185; Iełsienny łpułł też wczás odpráwowáć/ áby łzkuty nie zámárżly/ z pomocą Kmiotkow/ áby żytá pożyczyli *GostGosp* 94. Cf »z pomocą bożą«, »z pomocą Pańską«.

Wyrażenia: »z pomocą bożą, boską, Pana Boga, bogow« = *diis adiuuantibus, divino iuvarine HistAl; diis (bene) iuvantibus Mącz* [szyk 12:6] (12:3:1:2): *LibLeg* 11/44v; Powinienem ty łlvby/ wedłvg przemożenia mego/ łpomoczą bożą pełnić. *SeklWyzn* A2v, g4; Wiedzcie to zá pewne iákom

dotychczas zwyciążał/ ták y potim s pomocą bogow zwycięstwo otrzymam *HistAl* G6v, C2v, F2; Podpomagaymy/ rátuymy/ á nośmy gi [*Kościół święty*] ná rámionach swoich/ ftharáiąc fie o nim pilnie s pomocą Pána Bogá nálezego *LubPs* A5; *OrzList* e3; *BielKron* 319, 406v, 454; Neque diis iuvantibus ante brumam expectabis, S pomocą boską nádzieway fie mnie przed zimą. *Mącz* 179c, 24b; *KwiatOpis* D2; *LatHar* ++7; *WysKaz* 27; Zá czym człowiek z tąż pomocą Bożką bierze światłość z wiary/ fpołabiáiąc fie do oney łáski Bożey *SkarKaz* 347b; *SkarKazSej* 664a.

»z cichą pomocą« (1): Tráfybulus/ zebrałszy swe towarzysze rozbiegłe s cichą pomocą Thebanow/ wzyął miáłto Atheny *BielKron* 121.

»z pomocą Pańską« (1): yeft Ewanyelia ktorą Apoštołowye y potomkowye ich álbo namyátkowye/ biskupi y kápłani wślytkyemu śwyátu y wślem wyekom yákoby przez ręce podáli z pomocą Páńską/ ktory ich powyeści cudami potwirdzał *KromRozm II* c.

Szeregi: »z łaską i pomocą« (1): Lecż áplikacyą tym fpołobem oddáiemy rzeczom tym ktorym on ią podác raczył/ to ieft vczynkom nálezym/ z łáską y pomocą Bożą vczynionym vtrapienie iákiekolwiek nam przynofzącym. *WysKaz* 27.

»z pomocą i poradą« (1): [*rajce przysięgają*] ftrzedz potćiwolći/ pomnożenia pożytkow/ y práwá Mieyłkiego/ ták iákoby nalepiey ználi á mogli/ s pomocą y poradą ftárlzych *GroicPorz* b4v. ~

»za pomocą« = *ope, cooperante JanStat; adminiculo JanPrzyw* (245):

~ *za pomocą czego* [= *co pomaga*] (13): A przeto ieft [*sprawiedliwość cnotą*] naidofkonálřzą/ y zá iey pomocą inych cnot fskutki pełniny *GórnDworz* Ff8, Ff7v, Mm3v; *RejPosWstaw* [41²]; *KarnNap* F3; O ktorych to bogátych/ ktorzi zá pomocą bogactw swoich do wrzędow fie gárną/ co mam powiedzić? *ModrzBaz* 42v; Zá tych [*trzeźwości i miary*] pomocą/ nie tylko człowiek wiele ciężkich niemocy fie vfrzeże/ ále y niektórych zbędzie. *KochPij* C2v; *LatHar* 431; *SarnStat* 941. Cf »za pomocą łaski«.

za pomocą czyją [= *kto pomaga*] (227): Także wychodzi [*dzieciątko*] z żywota za pomocą babiną/ aż dokończa wynidzie *FalZioł* V 16c; *MiechGlab* 72; *RejPs* 25v; *LibLeg* 11/42v; *LibMal* 1546/111; Nigd Francifzku niemoże pana Iesufa Chriftufa/ panem ferdecnie powiedzić/ aléř za pomocą ducha świętego *MurzHist* K; *KromRozm III* A7, B4; *LubPs* G3; *GroicPorz* kk; *KrowObr* 41; *RejWiz* 77v; *BibRadz Ps* 143 *arg*; w tym czáfu była bitwá v tegoż zamku y pořzcześćilo fie Kliweńskiemu Kfiążęćiu zá pomocą Krolá Fráncułkiego *BielKron* 221; á ták then moy zakon [*mówi mistrz Pruski*] zá pomocą Cefárzow/ Pápieżow/ y kfiążát rzefze Niemieckiey przez 53. lat walcząc/ thy krainy Prufkie pod Pogány pofiadł *BielKron* 231v; Pothym inni Biskupi zá pomocą Sąfieckich Krześćijan/ wypędźili Pogány. *BielKron* 437v, 61v [2 r.], 172, 175, 177, 178v (18); *GórnDworz* Z4v; *RejPos* 34, 165, 240; *BiałKat* 58v; *GrzegŚm* 66; *HistLan* Cv; *KuczbKat* 130; *RejZwierc* 256v; *WujJud* 76v [2 r.], 114; *RejPosWstaw* 21v, 22; *CzechRozm* 53v, 228v; *PaprpPan* Ee4; *KarnNap* A2; Niech ma ná tym dořyc Anátolius/ iz zá pomocą wářzą á zá przyzwolenim moim/ Biskupem tákiego miáłta zořtał. *SkarJedn* 188, 188, 333; PAnie/ zá twoią záwřzdy pomocą Król bije Nieprzyaciela řwego *KochPs* 29, 44; Ná koniec/ zá pomocą iednego kápłaná Gwidoná/ y niektórych ludzi zacnych/ [...] náleřli mu na puřtyniey názwáney Stabulum Rodis/ bárzo przyřtoyne y řpokoyne mieyřce *SkarŻyw* 168; Iezu [...] Zuzánná zá twoią pomocą nád plugáwymi cudzořłzniki gorę otrzymála *SkarŻyw* 341, 31, 196, 299, 308, 518; *StryjKron* 190, 380, 492; *CzechEp* 411, 414; *NiemObr* 5, 6; *KochWz* 139; Bądź Pánie przy

mnie/ profzę nie opuścżay wiecznie/ Day bym zá twą pomocą/ chwalił cię beśpiecznie *GrabowSet* B4, P2v; *OrzJan* 82; Oto prągnę te⁸⁰/ ábym fię zá pomocą twoią poprąwił/ y o to fię łtárác będę. *LatHar* 71, 20, 242, 344, 628, 676; *SarnStat* 195; *SiebRozmysł* E4; *SkarKaz* 79b, 116b, 387b; *VotSzl* A2v. Cf »za pomocą bożą«, »za pomocą Pańską«.

W charakterystycznych połączeniach: za pomocą bogactw, pisania, przyczyny [czyjej], rozumu (2), zakału grzechu; za pomocą Chrystusową (Chrystusa) (3), czartowską, diabelską, Ducha Św. (7), (złych) ludzi (2); za dziwną pomocą, łaskawą.

Wyrażenia: »za pomocą bożą, boską, (Pana) Boga« = *auxilio Dei, adiutore Omnipotente Vulg; Domini auxilio, Dei voluntate PolAnt; auspice Domino JanStat, JanPrzyw; dante Domino, Divino numine JanStat* [szyk 89:31] (94:16:10): Zgromił [król] wżitky łwé nieprziaciele: Iedny zwalcił wielkým nakładem y motzą/ Drugé też rozumem za Bożą pomotzą. *KlerPow* A2v; *LibLeg* 11/158, 186v; *MurzHist* D2; *KromRozm III* N8; Ale my zá pomocą Páná Bogá łwego/ Nigdychmy nic nye ználi łoby łkodliwego *LubPs* E4; *Leop* 1.Par 18 arg, 2.Mach 8/24, 12/11; łtoię y zá pomocą Bożą łtać będę przy łtárodawnym zwyczáiu y łpołobie Kołćiołá Bożego *OrzList* d4v; Od tych ktore łobie lekce poczytał/ łtrapion ielth zá pomocą Boską *BibRadz* 2.Mach 8/35, 2.Mach 12/11, 16; nie ná wielkości ludu ále ná męłtwie zwycięłstwo należy/ ktorego zá pomocą Boską ielth nádzieiá *BielKron* 307v, 178, 206v, 243v, 244v, 253v (13); *KwiatKsiąż* G2; *SarnUzn* A2v; *SienLek* 139; *KwiatOpis* C, D; łatwie zá pomocą miłego Bogá poznawłzy prawdę/ przy niey zołtániełz/ ktoraćię [!] wolnim wczyni. *GrzegŚm* 67, 17; *KuczbKat* 130, 395; *BielSpr* 71; też [wiareł] też zupełną y niepokalaną/ áż do łmierci łtáteczenie á mocnie zá Bożą pomocą trzymác y wyznawác będę *WujJud* 27; *BudBib* 2.Mach 12/11, 16; *BudBibKaw* A3; *MycPrz* II D; Otoż zá pomocą Bożą wtem moie^m przekłádzie iuż niemáło [...] tákowych przyład vbyłó. *BudNT przedm* a5v, przedm bv; *CzechRozm* 41, 51v, 121v, 137, 145v, 223v, 233v; *KarnNap* B4; do tego przyśc miáło/ że zá Boską pomocą [*Deo propugnante*]/ iego niewinność miáłá fię okázác. *ModrzBaz* 85v; *SkarJedn* 189, 217, 326; *SkarŻyw* 135, 211, 235, 250, 299 (11); *StryjKron* 300, 772; *CzechEp* 7 [2 r.], 16, 26, 36, 216 (10); *CzechEpPORz* **2; *NiemObr* 7, 22, 31, 96, 151; *ActReg* 147; *LatHar* +3v; áby fię okázály łprawy iego/ iż w Bogu łą wczynione. [*Ioann* 3/21] (koment) To ielth zá pomocą Bożą z łálki Bożey/ y znátnienia Bożego. *WujNT* 314; *WysKaz* 3, 14, 16, 17; *SarnStat* 9 [2 r.], 19, 349, 889, 908; Wielka cnotá ielth połłufzeniełstwo/ y wielkie fię w nim pokuły zwyciężáią zá pomocą Bożą. *SkarKaz* 121a, 1b, 5b, 155b, 240b, 274b (11); *VotSzl* B3v, C3v, C4, F; *CzahTr* E3v; *PaxLiz* B3; Przychodzą ná nie [*na królestwa*] tákie przypadki y trudnołci/ z ktorych żadną mocą y rádą wyniśc nie mogą: áż zá pomocą nawyżłzego krolá y Bogá/ ktory wżytko może. *SkarKazSej* 678b, 664b, 683a, 689a, 696a, 700a.

»za pomocą [od kogo] daną« (2): Wolą zwierzchni wálczyć s łobą łami/ Niżli ciągnác ná pogány s námi. Snádnie by im to zá cudzą łciáną/ Zá pomocą czyniíc od nás dáną. *BielSat* G2v; *BielSen* 16.

»za pomocą łaski [czyjej]« = *cooperante clementia JanStat* (4); *KromRozm III* N7; Niechayże fię też/ zá pomocą łálki twoiey/ inżym gołcińcem do niebiełkiey oyczyzny wracam *LatHar* 239; tego czáłu Prełáci [!]/ Książętá/ Pánowie y łzláchtá/ y wżyłtko połpólłtwo królestwá Polłkiego/ zá pomocą łálki Bożey Naiálnieyłzé Książę Páná Włádyłławá Krolá Polłkiego/ [...] z pogánłkich błędów wywiódfzy/ zá Królá y páná łobie wżięli. *SarnStat* 8 [*idem*] 993.

»za osobliwą pomocą« (1): áby [*ludzie zakonne*] zá ofobliwą obroną y pomocą twoią/ to wízytko co z dáru twego przed fię wzięli/ álbo obiećáli/ ochotnie wypełnili *LatHar* 628.

»za pomocą Pańską, Pana (wszechmocnego)« = *auxilio Domini Vulg* [*szyk 19:4*] (*17:6*): Zá Páńfką pomocą nie ma grzech mocy nád duřzą. *LubPs* B5v *margin*, B5v, Ev *margin*, H4, Z3v; *Leop 2.Mach* 8/35; *BibRadzBaz ktv*; *RejAp* 158; *RejPos* 166, 327v; *WujJudConf* 14v; *SkarJedn* 183; *SkarŻyw* 31, 41, 500; Iuż tedy zá pomocą páńfką wezmę to przedsię/ czymbych zacność y pewnoř piřmá ř. okázác/ y ludziom błędzącym obiášnić mogł. *NiemObr* 68; Krzyżacy przedsię z nowu řwego řczęřcia kuřzą/ Lecz zá páńfką pomocą vřtěpowác muřzą. *KochProp* 11; *PaprUp* B3; y ták to tyránřtwo/ to okrucieřtwo y wálzým/ y bráciéy wálzéy/ co w niewoli iest/ ruřzeniem y okrzykiem/ zá pomocą da Pan Bóg páńfką vpádnie. *OrzJan* 33; y nie mářz ná řwiećie pokuřy/ ktorey zá pomocą Pána Boga twego zwyciężyć nie mořesz. *LatHar* 576, 682; *WujNT przedm* 3; *SkarKaz* 548b.

»za pomocą spolną, społeczną« [*szyk 1:1*] (*1:1*): náleřliřmy áno buduřą dom boży wielki: [...] á že tá robotá spilnořcią fie dzieie/ y zá pomocą řpoleczną [*instanter fieri, et suffragare*] *Leop 3.Esdr* 6/10; *VotSzl Fv*.

»za pomocą řwięťą« [*szyk 2:1*] (3): day [*Panie*] áby nam obmierzły dla imieniá twego řwiętego ty márne rořkolzy řwiátá tego/ á iřbychmy zá řwięťą pomocą twoią dořtáli onych wiećznych řkárbow *RejPos* 165; *KarnNap* A2; *NiemObr* 6.

Szeregi: »za pomocą i błogosławieřstwem« (1): Zákwitnęťyby ielzće da Pan BOg/ iáko znowu támtę kráie/ y to co z žálořcią nářzą nieprzyaciel wielekroć řpuřtořzył/ mogłoby fię w rychle odnowić/ zá pomocą y błogosławieřstwem miłego Pána Boga. *VotSzl F*.

»za pomocą i za lekarstwem« (1): iřbj teř fklonnoř náture ku grzechowi/ zá pomocą y zá lekarřtwem mářzeńřtwá řwiętego/ mogłá od grzechu być záchowána. *KarnNap* F3.

»za łaską a (i) (za) pomocą« [*szyk 3:2*] (5): *KromRozm III* A7; *WujJudConf* 14v; ále to nadewřzytko w Wálzey K:M: ma być wyřławiano/ že Wařzá K:M: raz dobrze pocżawřzy/ toř zá łaską á pomocą Bożą ielzće lepiej końćzyć raczyřz *BudBibKaw* A3; *KarnNap* B4; *SarnStat* 19.

»za natchnieniem i za pomocą« (1): o mądroř Bořką ktorey nam ku zbáwieniu potrzebá/ áni kuřić řie niemořemy iedno zá nádchnieniem y zá Bożą pomocą. *KuczKat* 395.

»za obroną i pomocą« (1): *LatHar* 626 *cf* »za osobliwą pomocą«.

»za powodem y pomocą« (1): Pewnieby ták niedbáli/ [...] ku oyczyźnie řwey nie byli/ áby o iey dobrym/ zá powodem y pomocą W.M. nie mieli rádźić. *VotSzl* A2v.

»za radą a (i) pomocą« (2): *LibLeg* 11/42v; [*złodziejstwo jest tajemne*] gdy [*złodziej*] rzecz krádzioną tái/ álbo gdy zá czyřą radą y pomocą złodzieřřtwo řye řtáło. *GroicPorz* kk.

»za pomocą a (za) ratunkiem« [*szyk 2:1*] (3): Wřřákoř ná mye nic nye przydzye nigdy řřkodliwego/ Zá rátknyem á pomocą Pána wřřechmocnego *LubPs* H4, Z3v; *RejPos* 327v.

»za sprawą i pomocą« (1): przywiedźie do řkutku to cžego pořáda/ zá řprawą y pomocą dyabelřką *CzechEp* 414.

»za pomocą i staraniem« (1): gdy řie kto ná ten řwiát rodźi/ y mámki y miřtrzá potrzebuie/ zá ktorych pomocą y řtáráním byľby wychowan *KuczKat* 130. ~

W przeni (6) : Błogo tobie Izraelu/ kto podobny tobie o ludu zbawiony przez Iehowę tarczą pomocy twej/ y mieczem pochwały twej *BudBib Deut 33/29*; Niech twój pomocy/ pannie/ Światło prawdziwe wftanie *KochPs 64*; Lecż go P. Bog nie zapomniał/ widząc iż się bārzo nāzad nāchylił/ podiał vpādnienie iego/ podporą pomocy łwey. *SkarŻyw 167*; Nā mieyfcu onym [*na grobie św. Floriania*] dobrodzieyftwā Bołkie/ w cudownych pomocách wftawili Floryánā S. y wftawion w nim Bog krolujący *SkarŻyw 403*; Aby przeciwnicy/ vznawłzy te rzeczy/ Z wftýdem oczy łwoie odwiedli odemnie/ A niech pomoc kwitnie twa z poćiechą we mnie. *GrabowSet C3v*.

W charakterystycznych połączeniach: podpora pomocy, światło, tarcza; cudowna pomoc.

a) *W antropomorfizowanym opisie gry w szachy (1)* : Aleć to tobye/ Rycerzu/ zápłáćić/ Byś miał y ftó łzyy/ przedłięć ie tu łtráćić. Ták mowiac/ drogę pilno mu zāwieráł/ A káždą pomoc wielkim gwałtem łpierał. *KochSz Bv*.

Przeni (68) :

pomoc czego [= co pomaga] (5): gdy by ona [*šlina*] miała w łobie iaki łmak wftalny, tedyby ięzik ładnego inłzego łmaku opcego nie vczuł, gdyż ięzik pomoczą łliny czuie vkufzaiacz. *GlabGad C5v*; *SienLek Vuu2. Cf Wyrażenie.*

Zwroty: »dawać pomoc [ku czemu]« [o procesie fermentacji] (1): [*w winie powstałym*] łagier ktori ieft fundament winny á iakoby korzen iego iuż łie od niego oddzieli, tak iż nie dawa mu ładney pomocy ku łprzeciwianiu rzeczám zewnětrznym iako ieft wiatr wyfułzaiáci albo też ciepłó zagrzewaiące. *GlabGad Hv*.

»mieć pomoc [*od czego*]« (1): gniew pomaga bārzo ku męftwu: [...] niechęc do złych ludzi/ łpráwiedliwości ołábieć nie dopułzcza: tákież też y ine cnoty/ niemałą pomoc máią od áffektów *GórnDworz Ff7v*.

Wyrażenie: »z pomocą rzek« [szyk 2:1] (3): [*z jeziora rzeczonego Wolgo*] łpomocámí inłzych rzek/ vrołłá ieft wielka rzeká rzeczona Wolgá włzythkiemu łwiātu łławna/ ktora łie rowna Nilusowi áłbo Iudułzowi [!] *BielKron 431v, 430*; Rio de la plata [...] ku Południowi/ z wielą inłzych rzék pomocą/ w morze wpada. *Oczko 7v*.

a) *To, co pomaga do wykonania lub osiągnięcia czegoś (33)* :

α) *Środki, rzeczy lub czynności pomocne; praesidium Modrz (30)* : Iełli ná Wiołnę łliniogorz komu będzie: [...] tákó wczás pomágáć/ krwie pułzczánim/ Bańkámí/ żywotá przepułzczánim/ chárchánim/ y innymi pomocámí. *SienLek 21*; ładny wymyłł łwiátá tego/ áni ładna pomoc áni ná niebie áni ná zyemi nie może pomoc s tego vpádku twoiego *RejPos [310]*; Ale by to byłá łpráwiedliwa rzecz/ połtánowić to/ áby ładen o łwoię rzecz mowiac/ od niey nieodłtępowáł ábo zinąd pomocy iákokolwiek wziętych nieużywał. *ModrzBaz 94v*; Dobrzeby y do przednieyłzych Rułkiego nabożeńłtwā Pánów/ vczóne połyłáć/ á onym ich błędy y niebešpieczeńłtwo vkázowác. Y innych wiele pomocy do tego łłużyć mogą. *SkarJedn 381; SkarKaz)(3v*.

pomoc od czego [= przeciw czemu] (1): Od Gradu abi przemynal powyada thakowa pomocz Gdi iuż burza połwtanye tedi wzyacz trzi koraliky y mowicz [...] *LibMal 1544/84v*.

pomoc czemu (1): *KromRozm III D5 cf »podpora albo pomoc«.*

pomoc ku czemu (3): A tak pewna rzecz iest iż wiatr iest przednia przyczyna ku żywotowi, toż zanim pokarm iako pomoc ku pożywieniu. *GlabGad* F5. Cf »pomocą być«, »pomoc mieć«.

pomoc w czym (1): *OpecŻyw* 168v cf »pomoc abo lekarstwo«.

pomoc czyja [= dla kogo] (1): Cum cuncta auxilia Reipublicae labefactari convellique videat, Gdy wżiŝtki pomocy Rzeczypospolitey lecieć y w niwecz ŝie obracać widzi. *Mącz* 478d.

W połączeniach szeregowych (2): Bo także ná on czas iáko y my dziś ŝnadź żydowie czynili/ iż ŝzukáli zyoł/ ŝzukáli plaŝtrow/ ŝzukáli rozlicżnych pomocy/ czymby zawięzać tę ŝrogą ránę. *RejPos* 154, 14.

Zwroty: »pomocą być« [*w tym: komu* (2), *ku czemu* (1)] [*szyk zmienny*] (3): Aliŝciŝby y to iefczće tu [*errata zmienia: ku*] temu [*właŝciwemu postępowaniu*] pomocą iedną mogło być/ gdybys teŝ y ná ono pámiętał/ co ludowi Izraélŝkiemu około mężoboyŝtwá od Bogá powiedżiano było. *CzechRozm* 232; *LatHar* 201; męká y zaŝlugá Pána Chriŝtuŝowá [...] nie iest pomocą iedno tym/ ktorzy ŝą poŝlufżni Chriŝtá Pána *WujNT* 760.

»pomoc mieć« [*w tym: do czego* (4), *z czego* (2), *ku czemu* (1)] [*szyk zmienny*] (8): *BibRadz* *4v; *MączKoch nlb* 12; máiąc on [*starożytnego domu człowiek*] do przyrodzenia dobrego ŝwego tę pomoc/ dobre wychowánie/ [...] ŝtánie ŝie ŝpráwiedliwym/ powŝciegłiwym/ miernym *Górndworz* Gg4; [*Erazm Roterdański*] ná rozmáite ŝtare księgi [ŝię] ŝpofoŝił [...] ze Włoch/ z Hiŝzpaniey/ z Fránciey/ z Angliey/ y ze wŝzech Germaniey/ żeby z nich pomoc ku lepszemu przekłádowi miał. *BudNT przedm* b5; *SkarŻyw* A2; *SkarKaz* 312b [2 r.], 633a.

»pomocami podpomagać« (1): á ŝnadź ŝie im [*ludziom*] zdáło áby iákimi lekárŝtwy ábo pomocami ŝwieckimi podpomagał [*Jezus*] onych vpádkow ich nic nie rozumiejąc o Boŝkiey możności iego *RejPos* 255v.

Wyrażenia: »dostateczna pomoc« (1): [*pierwszy tłumacz Biblii*] tak doŝtáteczney pomocy nie miał/ ktorey było ku temu przekłádaniu potrzeba/ gdyż tylko [...] iednegoŝ ŝámeŝo ŝtárego wykłádaczá w tym naŝládował *BibRadz* *4v.

»kuŝsztowne pomocy« (1): Niektorym theŝ ktorzy ná męki máią być dani/ pierwey wŝytki włofy brzytwá ogola/ dla opátrzenia/ áby iákich kuŝŝtownych pomocy we włofyech niemiał *GroicPorz* ii2.

»pomoc wielka« [*szyk 1:1*] (2): Wielką mieć pomoc ŝtych Kxiąg goŝciu będzieŝ Gdy nád Láćinŝkim Ięzykiem wŝiędzieŝ *MączKoch nlb* 12. Cf »bez pomocy wielkiej«.

Szeregi: »dary i pomocy« (2): [*Pan Jezus*] záŝiadł ná práwicy v Oycá/ áby/ iáko mowi Apoŝtoł/ wŝtáwiał ŝię zá námi/ á iednał nam y poŝyłał dáry y pomocy wŝzelákie z niebá ná tę drogę *SkarKaz* 245b, 312b.

»pomoc i dostatek« [*szyk 1:1*] (2): do tego Ieruzálem koŝcioła ŝ. miáŝtá duchownego: ábyŝmy do zbáwienia wŝzelákie pomocy y doŝtátki mieli *SkarKaz* 633a. Cf »bez dostatku i bez pomocy«.

»drogi i pomocy« (1): Okázuie przez ten porzádek wybránie iż wćiŝki nam ŝą iáko drogi y pomocy/ ábyŝmy ŝię podobnemi zŝtáli ŝynowi Bożemu *BibRadz* II 88b *marg.*

»pomoc abo (ani) lekarstwo« [*szyk 1:1*] (2): Bo niemaŝ lepŝŝe pomocy anij lékarŝtwa w takowych rzeczách/ iáko rozmyŝláiátz albo rozmáwiaiátz o miłym bodze. *OpecŻyw* 168v; *RejPos* 255v.

»pomoc, (i) nadzieja« [szyk 1:1] (2): Pan po tobie potrzebuie/ ábyś opuściwfy ciemności/ náłładował światłości/ To iest opuściwfy wżytki wymyły/ wżytki inże nádzyeie y pomocy/ tylko iedno ábyś w nim łámy wżytkę nádzyeie łwoię położył *RejPos* 147v, 154.

»pomoc i obrona« (1): [niebieski pokarm, tj. *Eucharystia*] przeciwko ciężłym grzechom/ przez łálki dodanie/ y duże potwierdzenie/ ośobliwą nam pomocą iest y obroną. *LatHar* 201.

»podpora albo pomoc« (1): Abowim y w źwierzęcym álbo człowyczym cyele bywáyą zdrętwyále y wíchlę członki/ ktore [...] ácz łámy przez łye nic nye mogą czynić/ ále wždy inym żywym członkom ku łpráwám ich y cyátu wślytkiemu podporá álbo pomoc nieyáka znich bywa. *KromRozm III* D5.

»pośrzodki i pomocy« (1): [*Filip*] iłz był człowiekiem/ do ludzkich łię pośrzodkow y pomocy/ to iest/ do piędędzy wćiekł/ y mowił: siłáby Pánie piędędzy potrzeba/ á myłmy vbodzy *SkarŻyw* 384.

Wyrażenia przyimkowe: »bez pomocy« (1):

~ *Wyrażenie*: »bez pomocy wielkiej« (1): Krol gdyż mieczem Ołtarzowi łłuzý/ niemoże im włádác bes wielkiego dołtátku/ y bes pomocy wielkiej [...] trzebá mu dołtátku/ y bogactwá wielkiego Krolewłkiego. *OrzRozm* Nv.

Szereg: »bez dostátku i bez pomocy« (1): *OrzRozm* Nv cf »bez pomocy wielkiej«. ~

»za pomocami« (2): Iestliby za temi pomoczami ona niewiafta nie mogła ku łwoiem rzeczám iako łie godzi: przydz, Thedy ma zaphenę pod kołtká zaciác *FalZioł* V 27, V 26v.

β) *Cechy osobiste, zdolności, predyspozycje* (3): Aza niemáłz pomocy moiey we mnie/ y rzádenie wybýto ode mnie? *BudBib Iob* 6/13; A záprawděby to piękna rzecz byłá/ gdyby Krol/ y ci ná ktorych to woli náleży/ łámi z dobrej woli łwey/ wyzywáli do vrzędow ludzi godne/ ktorziby włobie do dobrego rzádenia wielką pomoc mieli. *ModrzBaz* 44; [*Bog uczcił pracę Samsona*] cudámi wielkiemi/ nad onemi choremi: iłz wżytki ktore wziął do domu łwego/ y choroby niezleczone máiące/ cudownie nád przyrodzone pomocy vzdrawiał *SkarŻyw* 593.

b) *Osoba wspomagająca* (28) : *PatKaz III* 125; *MurzHist* Mv; Druga [*cząstka psalmu*] ma w łobye nápomínánie/ ábychmy odrzućiwfy ty ciełefne á doczeńne łwiefłkye pomocy/ w łámy Pánu prawdziwe wńánie położyli. *LubPs* O6v; Nieieft dobra rzetz tżłowiekowi łámemu być/ vtzynię iemu pomoc [*faciamus ei adiutorium Vulg Gen* 2/18]/ kthora łnim mięłkác będzie *KrowObr* 220v; *BielKron* 124; *Mącz* 60c; *RejPos* 130v; Skuśilem owocu z drzewá żywotá/ łpoilem łię z dobrá pomocą y wodzem do łpráwiedliwóści/ vbrał mię iáko oblubienicę miłá łwoię *SkarKaz* 162b; [GDyłz ták Zoldan Krol Egiptłki z pomocámi łwémi Wenecká kráinę opadł nagle á nieołtroźnie *HistOtton* 36].

pomoc u kogo (1): [o *Maryi*] PANNO [...] Pomocy wielka v Bogá wiecznego: Zywotá twego on owoc ták łwięty/ [...] Proś by cnoty kwitnáce We mnie mnożył *GrabowSet* L2v.

pomoc w czym (4): BOg nam wćieczką y mocá/ pomocą w wćíłkach nálezion (ieft) bárzo. *BudBib Ps* 45/2. Cf »być pomocą«.

pomoc czyja [*w tym: pron poss* (4), *G sb* (1)] (5): *KochPs* 46, 131; Święty Ephrem zowie iá [*Maryję*] iedyná nádzieią rołpaczáiących/ pomocą opułzczonych/ portem vtrapionych/ poćiechą łwiátá/ wybáwicielką y odkupicielką więźniow y wżytkich po Bodze zbáwienim. *WujNT* 397. Cf »być pomocą«.

W *połączeniach szeregowych* (5): *BierRaj* 20; [o *Maryi*] thyfz duſze naſzey vczyeczka thyfz nadzyeya y pomocz y o łobne ſyercza naſzego poczycellenye czyebye profymy ktoby uolamy *PatKaz I* 18v; *BudBib Ps* 45/2; Bądź nam/ Pánie/ w wypráwie pomocą/ w drodze poćiechą/ w vpaleniu ochłoda/ we dźdzu y źimnie przykryćiem/ w vtrudzeniu rátkniem/ w przeciwności obroną/ w poſliźnieniu podpora/ w tonieniu portem *LatHar* 633; *WujNT* 397.

Zwroty: »być pomocą« [w tym: z *elipsą* „być” (1); *komu* (5), w *czym* (3), do *czego* (2), *czyj* (2)] [*szyk zmienny*] (10): *SDrową* bądź prawa krwy pana naſzego Ieſu kriſta [...] Bądzze ti moyą radą moyą pomocą moyą obroną ij zaſzczycenym cyala me⁸⁰ ij duſſe moyey *BierRaj* 20; *Principem* habemus *Pansam*, Pánfá był nayıpiewſzą naſzą pomocą. *Mącz* 322c; [*Aaron*] Brátu ſwemu Moyſeſzowi w krolewſkich páłacách wychowanemu wielką był pomocą *SkarŻyw* 489; *ActReg* 14; Bo ktory ſługá Pánu ieſt pomocą do czći/ do ſławy/ do záchowania/ [...] tám ma Pan o nim wiedzieć/ y myſlić *GostGosp* 155; Rącz być pomocą/ do łáſki nędznemu *GrabowSet* L2v; *OstrEpit* A3; *LatHar* 633; *SarnStat* 1021; *PaxLiz* Cv.

»mieć pomoc« [w tym: do *siebie* (1)] (3): *GliczKsiąż* C5v; Boże ćiebie będę chwalić/ ſprawiedliwość twoię ſławić/ ćiebie iedyńá pomoc mam/ bo innego Bogá nie znam. *ArtKanc* Q10; máiąc Páni Stára záuſze do ſiebie ze wſi pomoc/ w káżdym piecu namniy po trzy pieczywá ſpiecze. *GostGosp* 92.

Szeregi: »nadzieja i pomoc« (1): BOże/ moiá nádzieio/ y moiá pomocy/ Do ćiebie wołam we dnie/ y w nocy. *KochPs* 131. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*]

»pomoc i obrona« (1): W nim [w *Panu*] ieſt wſzytká nádzieiá naſzá położoná/ On naſzá pomoc/ on ieſt obroná [*adiutor et protector noster est Vulg Ps* 32/2]. *KochPs* 46. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»podpora, pomoc« (1): W łczęſćiu/ w żalu/ będziec tá [*żona*] podpora/ W chorobie/ bądź w fráfunku/ tá pomocą ſkorá. *OstrEpit* A3.

»pomocy i przyczyny« (1): iżbychmy łoby opocz Kriſtuſá Páná inych pomocy á inych przyczyn do Bogá oycá niebieſkiego nie ſzukáli. *LubPs* Tv.

»rada i pomoc« (2): Proſzę tedy WmMM Pana zebys WmM Mp. ywtym ykazdym przypadku moim radą y pomocą bydz raczeł *ActReg* 14; *SarnStat* 1021. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

α. W tłumaczeniu hebrajskiej nazwy miejscowej *Ewen Haezer* (1) :

Zestawienie n-loc: »Kamień Pomocy« (1): A Filiſtynowie wzięli Archę Bożą/ y odniefli iá od kámieniá pomocy [*a lapide Adiutorii*]/ do Azothu *Leop* 1.Reg 5/1.

a. lek. *Ulga w chorobie, w cierpieniu; lekarstwo; działanie lecznicze* (168) : Też opych warzony z bożem drzewkiem wługu/ á tym głowę myieſz parchowatą/ ieſt pomoc. *FalZioł* I 8c, I 6c, V 20a; komuby krwie dla mdłości z żyły puſcić ſye nie godziło/ może to bánkami przeſpieczniy vczynić: áczkolwiek z mnieyſzą pomocą. *SienLek* 33v; gdy ktho pomoc przewłoczy/ doczeka ſye iż mu żywoth y nogi puchnąć będą *SienLek* 88; przeto zá białey biegunki/ s pomocą przyſpiezay *SienLek* 101, 47; *Oczko* 12, [40]v; Bo ia ćiebie w ſercu mam/ y we dnie y w nocy/ Iáko wrzod co nie lubi iuz żadney pomocy. *PudłDydo* B.

pomoc czego [= *co pomaga*] (6): wŹytki przyrodzone wilkoŹci ciaŹo Źprawia/ á bez potrzebnie y Źkodliwie czaŹem pomocza lekarŹtwa bywia/ wypaŹdany. *FalZioŹ* V 61v, *[7]v, I 50a; *Oczko* 2. *Cf* »uznać pomoc«.

pomoc czego [= *do czego*] (5): AcŹkolwiek ieŹt inŹszych wiele lekarŹstw ku pomoczy rychŹego poroŹzenia Ale tu iedno doŹwiadcŹone lekarŹtwa Źa wypisane. *FalZioŹ* V 25, III 38c; *ObráŹoney ŹyŹy/ pomoc*. *SienLek* 143v *marg*, 15v. *Cf* »pomoc wziąć«.

pomoc od czego (1): á bierz tego ná noc iáko OrzeŹek láfkowy toć teŹ od káŹzlu nie zŹa pomoc. *SienLek* 84v.

pomoc komu (7), *czemu* (*Źywotne*) (3): IteŹ temu kto by miaŹ cięŹŹkoŹ wodi puŹczania/ [*wilcze Źyko*] ieŹt dobrza pomocza *FalZioŹ* I 76c, I 1b, 7b, 21a; *RejWiz* 141v; *SienLek* 155v, Aaaa2. *Cf* »być [*jakiej*] pomocy«, »pomoc naleŹć«, »pomocy szukać«. *Cf* teŹ »pomoc dawać«, »pomoc przynosić«.

pomoc czemu [= *choremu organowi*] (7): *FalZioŹ* I 29d; Kiedy Pęchyrz chory/ iákie Źa známioná: A iáka iemu pomoc. *SienLek* 17v, 83, 93v, 143v; táme ŹkaŹ ielitóm/ bądŹ w biegunce káŹdęy/ bądŹ w ten czaŹ kiedy robaki Źie w nich zálęga/ álbo kiedy okrutny ból koliczny rozpiéra/ ták Źiedzić iáko pić/ albo kryŹtęre wlać/ nagotowŹa pomoc. *Oczko* 15, [43]v. *Cf* teŹ »pomoc dawać«.

pomoc czemu [= *na co*] (3): Dycháwicy koŹŹkięy pomoc *SienLek* Aaaa, 96. *Cf* »pomocy szukać«. *Cf* teŹ »pomoc dawać«.

pomoc k{u} czemu (9): *SienLek* 156v *cf* »prętká pomoc«. *Cf* »być [*jakiej*] pomocy«, »pomoc czynić«, »pomoc dawać«.

pomoc naprzeciwo czemu (12): PopioŹ z gnoi wroblego zmiodem pijacz/ albo z ŹyŹkzka albo zedwiema miodowey wody/ naprzeciwo wielkiey niemocy ieŹt pomoc *FalZioŹ* IV 22b, I 46a, 97c, 99c. *Cf* »być [*jakiej*] pomocy«, »pomoc dawać«, »pomoc mieć«.

pomoc na co (15): y teŹ na zatkanie wátroby j Źleziony/ y na zatkanie nyrek ieŹth znamienita pomocz gdy biaŹego czukru przyŹoŹyŹ. *FalZioŹ* I 24d, I 1b, 4a, 6a, 27d, 80c. *Cf* »być [*jakiej*] pomocy«, »pomoc odnosić«.

pomoc czym (2): Poczyna Źie tractat O rodzeniu czŹowieczym/ [...] Y theŹ o pomoczach lekarŹkami rzeczami *FalZioŹ* V 15v. *Cf* »pomoc dawać«.

W przeciwstawieniu: »szkoda ... pomoc« (1): *Vkázacz Porzádný Imiön wŹaŹnych rzeczy ku LékárŹtwu ŹŹuŹacych/ [...] á tho dla tego/ áby wŹelki potrzebuia/ tym Źatwięy obácyć móŹŹ/ co ma ku Źwęy potrzebie bráć/ by niewŹiaŹ Źzkody miaŹto pomocy* *SienLek* Xxx.

W charakterystycznych poŹázeniach: *pomoc dobra* (3), *dziwna* (4), *lekka*, *ludzka*, *Źatwia*, *maŹa*, *nagotowana*, *niejaka*, *niepochybiona*, *niepospolita*, *niespodziana*, *niewymowna* (2), *niezŹa*, *pewna* (2), *Źluszna*, *znaczná* (2), *znamienita* (2); *pomoc lekarstwa* (2), *maŹci*; *pomoc piersi chorych*, *poroŹzenia rychŹego* (2), *ŹyŹy obraŹonej*; *pomoc od kaszlu*; *pomoc czŹowieku*, *dychawicznym*, *choremu* (*strudzonemu*) *koniowi* (2), *rannym ludziom*; *pomoc jelitom*, *nyrkom*, *piersiam*, *plúcam*, *sercu*, *wátrobie goráŹácej*, *ŹoŹádkowi*; *pomoc boleŹciom ŹoŹádkowym*, *chorobie*, *dychawicy*, *niedostatkwowi*; *pomoc* (*na*)*przeciw*(*ko*) *niemocy* (8), *naprzeciw morowemu powietrzu*, *naprzeciw rzezakowi*, *naprzeciw trucinie*, *naprzeciw zaćmieniu ocznemu*; *pomoc ku gamratowaniu*, *ku zdrowiu*, *ku oŹwieceniu oczu*, *ku* (*s*)*trawieniu* (4), *ku zeszcii do ŹoŹádká*; *pomoc na kaszel*, *na gnoisty liszaj*, *na piekielny ogieŹ*, *na paraliŹ*, *na rany*, *na*

remę nieżytową, na świerzbiączkę, na twarz krostawą, na utwierdzenie zębów, na zanogcicę, na zatkanie wątroby i ślezione; pomoc lekarstwem, lekarskimi rzeczami; pomoc w boleniu krzyżów, w gorących a ostrych gorączkach (2); jest pomoc (3); być ku pomocy; pomoc poczuć, przewłoczyć, uźrzeć; z pomocą przyspieszać.s

Zwroty: »być [jakiej] pomocy« [w tym: komu (1), ku czemu (1), naprzeciw czemu (2), na co (8), w czym (3)] (20): połpolity lud barzo trzyma o tim piciu iże iełth rozliczney pomocy rannym ludziom/ goiącz rany rychło *FalZioł* I 41c; Tha woda dziwny á rozliczney pomocy iełth ku ofwieczeniu oczu á ku naprawieniu z niedołatku *FalZioł* II 13a; Y też w boleniu krzyżów/ y też w denney boleści: ktora w lewą nogę od fleziony wftępuie/ iełth fiłney pomocy otworzona lewa płuczna żyła *FalZioł* V 59; Też takiefz drijakiew/ y takiefz Metridatum: Ią dziwny á niewymowney pomocy naprzeciw morowemu powietrzu *FalZioł* V 73v; Potym gorczyczą wiercianą z miodem á z ocztem małz go częłtho, tho iełth trzeciego á trzeciego dnia karmić/ abowiem ofobney iełth á dofwiadczoney pomocy na paraliż. *FalZioł* V 77, I 31a, 32a, 36d, 90a, 102b (20).

»pomoc czynić« [w tym: ku czemu (2)] [szyk zmienny] (8): Dzewanna pomocz wnątrz czyni w człowiecze y w miłli iego *FalZioł* II 5d, I 2d, V 88v, 89; przeto kto medianę pułzcza wftykiemu ciała abo łzkodzi (á to gdy nie potrzebuie pułzczania) albo pomoc czyni á to czału potrzeby. *GlabGad* E5v, F5, K8; *SienLek* 124.

»pomoc da(wa)ć (a. dać moc); pomoc może być dana« [w tym: czemu (9), komu (5), ku czemu (5), (na)przeciw czemu (5), czym (1), przy czym (1), w czym (1)] [szyk zmienny] (29;1): tym ktorzy maią paraliż/ to przerzczone lekarłstwo daie pomocz. *FalZioł* I 46d; Iucha z kuropatwy/ potwierdza żoładek. Theż przeciw wielkiey niemoczy pomocz dawa. *FalZioł* IV 22d; Ale Ią niektore gębki fubtelne, lekkie, ktore żadney pomocy nie dawaią. *FalZioł* IV 59c; Iełzcze drugą rzecz abyłmy navczyli ktoremi lekarłtwy może tego vudz albo fie wviarować. Zwłałzcza gdzie lekarłtwe pomocz może być dana. *FalZioł* V 31v, I 126, 151a, II 9b, IV 5b, 8d (20); *GlabGad* B2v, D2v, E6, G5, H, Kv; Niechże tedy co dzień ráno ftolec będzie: czego iełliby náturá Iámá z siebie vczynić niechćiała/ pomoc iey trzebá dáć/ álbo czopkiem/ álbo lekką kryłterą. *Oczko* 26v, 10, 15, 28v.

»pomoc, ku pomocy mie(wa)ć« [w tym: naprzeciwko czemu (1), w czym (1), od kogo (1)] (5;1): będzieł miał łniego [z niedołpiałku] na przeciwko thim niemoczam pomocz lekką y vżiteczną. *FalZioł* I 13c, I 92b, 111b, V 77; *SienLek* 85v; niewiałftá iedná Iákobá názwána/ wdługiey niemocy fwey pomocy od żadnego lekarzá niemáiąc [...] przyłtąpiła do ciála S. z wiara: y wziawłzy rękę iego/ krzyłz nią ná fwey głowie vczyniła: y wnet ozdrowiála. *SkarŻyw* 374.

»pomoc naleźć; nalezienie pomocy; pomoc naleziona« [w tym: czemu (żywotne) (1)] (1;1;1): Aby iedná pomoc mogł náleść. Ma fye rádźić tych Czwartych Kłyąg/ w ktorych rádę ku lékarłtwe naydzie *SienLek* 45, 164v, Aaaa.

»pomoc odnosić« [w tym: na co (1)] (2): Widziałem w Allexándryiey opuchłe/ y na boki lewé choré/ ktorzy ziemię z Egiptu vzywáli/ łędźwié/ vdy/ rámióná/ zad/ boki/ y pierśi námázuiąc/ á znáčną pómoc odnołzac. *Oczko* 17v, 23v.

»pomoc przynosić« [w tym: komu (3)] (5): *SienLek* 132; bo gdzieby były zéły zatkané/ krów nieczyłta/ ciáło wewnątrz plugawé: iakąby té Cieplice pomóc przynieść mogły? *Oczko* 24, 16v, 23v;

Ni oczy widzieć/ ni wŝy chcą słyŝeć/ Ni wŝtá mowić/ áni nozdrze dýlŝeć/ Wŝytko vraŝa cokolwiek od wieku/ Pomoc przynoŝi y zdrowie człowieku. *RybGęŝli* D.

»pomocą ratować« (1): Krew gdy człowieká wydŝie/ żywotá oftrada: á iefli go pomocą zábiegná y rátuia/ iednák go mdłó záchfycá/ á wŝákŝe dobrze gdy ŝmierć vprédzâ. *SienLek* 144v.

»pomocy szukać« [w tym: czemu (żywotne) (1), czemu [= na co] (1)] [szyk zmienny] (4): co rychley mu [choremu koniowi] pomocy ŝukay/ iákoby mu ony guzy wyćiekły *SienLek* 186, S[ss]; *Oczko* 2v; *SkarŻyw* 384.

»uznać, znać (na sobie) pomoc« [w tym: czego (2), w czym (1)] [szyk zmienny] (26:2): Teŝ naprzeciwno ŝwiętego valantego niemoci, namaŝy grzbiet Iałowczowym oleykiem/ pomoc vznáŝ *FalZioł* I 68a; vczyń maŝć/ ktorâ maŝy ŝtawy bolâcze, y nogi bolâcze y ręcze/ vznáŝ pomocz tey maŝci. *FalZioł* I 80b, I 23a, 33b, 42b, 46a, 89a (26); Niegdy niemoczni ten obyczây mieli, lekarzow poŝluchać á im poddani być, przykazania ich nieprzeŝtępuiać, á przeŝto pomoc ich lekarŝtwa na ŝobie znali. *BielŻyw* 139; *Oczko* 17v.

»pomoc wziąć, brać« [w tym: czego (1)] [szyk zmienny] (9:1): Teŝ kto ma oczy płynâcze albo krwiâ zaŝlę/ thedy ŝok ruciany ŝtucijâ przyprawiony albo roŝpufzczony/ tym oczy chore macŝay/ pomocz wezmieŝ. *FalZioł* I 118c; Dayŝe iednę piłulkę paniey ktorá iuŝ ma porodzić: z ŝtarem winem wypić rozmâciwŝy, Znamienitâ pomocz od tego wezmie. *FalZioł* V 24v, V 41v, 88v; *SienLek* 131, Xxx; Chirágrá/ pedográ/ ŝciâtyká/ y bolenié członków/ á gdzie lepŝâ pomoc weźmie? *Oczko* 15v, A4v, 17v, 39v.

»pomocą zabiec« (1): *SienLek* 144v cf »pomocą ratować«.

Wyraŝenia: »doktorska, lekarska pomoc« [szyk 2:1] (2:1): A wŝzakofŝ przy dawaniu takich rzecŝy [lekarŝtw]: proŝty człowiek wŝytkiego bacŝyć nie moŝe/ [...] Ma ŝadać pomocy doctorowŝkiej, aby rzecŝ tym przeŝpiecznieyŝa była *FalZioł* V 27, V 28 [2 r.].

»doŝwiadczona pomoc« (3): Teŝ na remę niezitowâ Lnem kadzienie, iefł doŝwiadczoney pomocy *FalZioł* V 77v, III 28d, V 77.

»pomoc w niemocy, w chorobie« (2:1): Teŝ naŝienie Makowe z fijołkowym oleykiem zmieŝzane á ŝtłuczone dobrze w mozdzêrzu/ potim namaŝy ŝobie tym grzbiet wŝzitek Vznáŝ pomocz w gorâczych niemoczach *FalZioł* I 103d; Bo gdy ŝię ná puŝte mieyŝcá vdał Pan Iezus/ [...] lud wielki przez pięć tyŝięcy/ ŝukâiać poćiechy y pomocy w chorobach: wyprawił ŝię zá nim *SkarŻyw* 384, 374.

»osobna, osobliwa pomoc« [szyk 6:1] (5:2): Teŝ ŝok mieczykow [...] iefł ofobna pomocz na wkâŝzenie iadowitych robakow. *FalZioł* I 4a; Proch vczyniony z liŝtu tego ziela/ dany ku piciu w winie tym ktorzy ŝâ roŝpukli/ ofobnâ pomoc ŝtąd maia. *FalZioł* I 111b, I 29d, 36d, 97c, 99c, V 77.

»prętká pomoc« (1): Ale kthemu [na ukâŝzenie wŝciekłego psa] pręthka pomoc ktorey vŝywâć ma/ Końŝkie ŝâyno/ z octem zmiéŝzâć/ á figę nim nádziać *SienLek* 156v.

»silná pomoc« [szyk 11:1] (12): A gdy z tâ niemoczâ [melankolijâ] przychodzi boiaŝn/ tedy perły tarte z złothem w potrawach/ albo w roŝanym czukrze poŝywane/ daia pomocz ŝilnâ. *FalZioł* V 76v; Niektorzy ludzie ŝagawkawi [!] biâ mieŝtca zaraŝone, á ŝilnâ pomoc miewaia. *FalZioł* V 77, IV 22b, V 19d, 25, 41v, 59 (12).

»pomoc użyteczna, pożyteczna« (3:1): *FalZioł* I 13c, 100b, V 25v; Ale wždy mogą być niektorzy/ gdy nápádną ná to piłmo/ iż ná zdrowie wspomioną/ á łatwiey pomocy y pożyteczney nieodrzuca *SienLek* 14v.

»wielka, niemała pomoc« [szyk 21:8] (26:3): [krwawnik] na piekielny ogień iest wielką pomocą. *FalZioł* I 80c; Theż kadzenie fiarczane pod białą głową która niemoże porodzić/ iesth ku wielkiej pomocy rychłego porodzenia. *FalZioł* III 38c; Też czołnek z winem pity/ barzo wielką pomocz czyni. *FalZioł* V 88v, I 1b, 21a, 32a [2 r.], 33b, 133d (18); *RejWiz* 141v; *SienLek* 83, 93v, 124, 132; [cieplice] chorobam iuż czáfem od Doktorów/ y od Bárwiérzów opufzczonym/ wielką pómóc dawaią. *Oczko* 10, A4v, 2v, 15, 17v, 23v.

»pomoc zdrowia, do zdrowia« [szyk 1:1] (1:1): Wycifni wodność z Bań/ zmiefzay z różnym oleykiem/ [...] á to na głowę y na czoło przykładay, Silną pomocz zdrowia ono chore dziecię weźmie. *FalZioł* V 41v; Iest mu to [ucisk cnotliwemu] iáko fyrop gdy dádzą choremu/ Gorzki/ ále do zdrowia wielka pomoc iemu. *RejWiz* 141v.

Szeregi: »pomoc albo (i) lekarstwo« [szyk 1:1] (2): *FalZioł* I 46a; [lilija] wdzyęczną wonność Podawa fwiátu temu: á ná lekárstwá y ná Pomoc ludzką wydawa zyarnká y korzonki swoie. *RejPos* 220.

»pomoc i pożytek« (1): gdi widzifz niewiaftę przirodzenia barzo fuchego á k temu macicze fuchey: niefzkodzi y owfzem filną pomocz y pożytek daie/ wpufzcząc [olejki i tłustości] precz do macicze *FalZioł* V 19d.

»rada i pomoc« (1): według doftatku fwego maią [panie i niewiasty] lekarzkiej/ to iesth Doctorowfkiej rady y pomoczy oznaymiwfzy fkutecznie przyczynę niemocy: używać. *FalZioł* V 28.

2. *Powinność uczestniczenia poddanych w pilnych robotach połowych na rzecz dworu* (3) : Gdy pomocy żynaią/ zá dzień y zá pomoc po dwoygu wychodzą *GostGosp* 108; [A ty łąki kmiecie za pomoc sprzątają, za pomoc krom dnia. *LustrRaw* 13; kmiecie i zagrodnicy winni za pomoc prząć *LustrRaw* 14].

pomoc do czego (1): á do iárzyny dwa áłbo trzy dni pomocy *GostGosp* 158; [Z tej wsi kmiecie winni robić w każdy tydzień po dwu dniu z włóki [...] Pomoc winni do siana 1/2 dnia siec kosami, a potem sprzątnąć, zgrabić i zwieźć krom dnia. *LustrRaw* 15].

[*pomoc około czego*: Onera villae. – Szarwarkują około wszelakiej roboty, pomoc czynią 3 razy przez rok około orania roley. *LustrMalb* I 95.]

3. *Podatek na rzecz króla lub państwa; auxilium JanStat* (3) : Iz z dóbr Stolicy Królewfkiej ftan królewski zwykł ofobné miec [!] opatrzenie: á gdyby tego niebyło/ tedy ftan Królewski musiałby byđz podéymowan pomocami, któreby wfzytkich doległy *SarnStat* 83; á ták wiele potrzeb w Królestwie ność fie przydawa: że téz y pofpolitými pomocami [publicis auxiliis] niepodobieństwo dofyćby im vczynić. *SarnStat* 83; O mytnicy/ poborcy/ lichwiarze/ łákomcy/ náśláduycie tego Zácieufzá. wracaycie pofpolite pieniądze/ pomocy Rzeczypofpolitey iefliście ktore łobie przywłafzczyli *SkarKaz* 457b.

Synonimy: 1. *opatrzenie, opieka, poparcie, przyczyna, ratunek*; a. *lekarstwo, ulga, ulżenie*; 2. *powaba, tłoka*.

Cf [POMOŻENIE], WSPOMOŻENIE

